

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΒΙΩΣΙΜΗ ΓΕΩΡΓΙΑ
ΣΕ ΜΙΑ ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΗ ΥΠΑΙΘΡΟ

ΕΝΑ ΟΡΑΜΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ

ΑΘΗΝΑ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2003

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Του Υπουργού Γεωργίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελίδα
ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	4
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΤΟ ΟΡΑΜΑ	
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	

ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η ελληνική γεωργία και η ύπαιθρος, γενικότερα, έχουν τεράστια οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική αξία. Στην ύπαιθρο ζει ο μισός περίπου πληθυσμός της πατρίδας μας, ενώ στην ύπαιθρο ανήκει περισσότερο από το 85% της γεωγραφικής έκτασης της χώρας. Η γεωργική δραστηριότητα υπήρξε ανέκαθεν η «ατμομηχανή» της οικονομίας της υπαίθρου, αν και τα τελευταία χρόνια η γεωργική οικονομία έχει παραχωρήσει την πρωτοκαθεδρία της στον τριτογενή τομέα των υπηρεσιών, σε πολλές περιοχές της υπαίθρου. Η ελληνική ύπαιθρος περιλαμβάνει εξάλλου, περιοχές εξαιρετικού φυσικού κάλλους με τεράστια οικολογική αξία. Η ελληνική ύπαιθρος είναι ένα από τα πιο όμορφα κομμάτια του πλανήτη : πηγή ζωής και περηφάνιας για όλους τους Έλληνες και η βάση για έναν από τους σημαντικότερους τομείς οικονομικής δραστηριότητας της πατρίδας μας, τον τουρισμό. Άσχετα με το αν ζουν σε πόλεις ή στην ύπαιθρο, αυτό που όλοι οι Έλληνες χαίρονται για την Ελληνική ύπαιθρο είναι η ποιότητα και η ομορφιά του φυσικού περιβάλλοντος και ο μοναδικός κοινωνικός ιστός που επικρατεί στις κοινωνίες της ελληνικής υπαίθρου, γεμάτος από τα ιδιαίτερα ελληνικά ήθη και έθιμα, τις παραδόσεις, και τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς του λαού μας.

Η οικονομία της υπαίθρου διαφέρει από περιοχή σε περιοχή. Όταν, για λόγους μακροοικονομικής πολιτικής, αθροίζουμε τα στατιστικά και άλλα οικονομικά στοιχεία, η οικονομία της υπαίθρου δεν φαίνεται να διαφέρει από τις οικονομίες των αντίστοιχων αστικών περιοχών. Ωστόσο, οι διαφορές ανάμεσα στις αστικές περιοχές και τις περιοχές της υπαίθρου – όπως π.χ. ο ρόλος που παίζει η γεωργία και το φυσικό και οικολογικό περιβάλλον – είναι αρκετές για να απαιτούν την ύπαρξη μιας ξεχωριστής «στρατηγικής για τη γεωργία και την ύπαιθρο».

Στρατηγική για τη Γεωργία και την Ύπαιθρο σε μια Εποχή Μεγάλων Αλλαγών

Μέχρι σήμερα δεν υπήρξε μια ξεχωριστή πολιτική υπαίθρου στη χώρα μας. Η οποιαδήποτε «ειδικότερη» πολιτική για την ελληνική ύπαιθρο εκφραζόταν μέσω της εκάστοτε εφαρμοζόμενης αγροτικής πολιτικής της χώρας ή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), μετά την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. το 1981.

Αυτό ήταν απόλυτα φυσιολογικό αφού ο αγροτικός τομέας αποτελούσε την κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα στην οικονομία της υπαίθρου και συνεπώς υπήρχε ταύτιση των όρων «οικονομία της υπαίθρου» και «αγροτική οικονομία». Μάλιστα, όλες οι μεταπολεμικές κυβερνήσεις, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά σε όλον τον κόσμο, θεωρούσαν ότι ο κυρίαρχος ρόλος της οικονομίας της υπαίθρου ήταν η εξασφάλιση τροφίμων για τον πληθυσμό της κάθε χώρας. Επιπλέον, όλες οι κυβερνήσεις υπέθεταν ότι οι αγρότες, ως

οι «εργάτες» και διαμορφωτές του φυσικού περιβάλλοντος της υπαίθρου, ήταν ταυτόχρονα και οι «εγγυητές» προστασίας του οικολογικού περιβάλλοντος της κάθε χώρας. Η ίδια θεώρηση των πραγμάτων υπέθετε ότι η φυγή των κατοίκων της υπαίθρου προς τα αστικά κέντρα θα συνεχιζόταν στο μέλλον, και συνεπώς, ότι ο κύριος κίνδυνος για το περιβάλλον θα εμφανιζόταν και θα παρέμενε στα όρια των αστικών κέντρων. Επιπλέον, οι κυβερνήσεις και η ευρύτερη επιστημονική κοινότητα πίστευαν ότι η αυξανόμενη παραγωγή αγροτικών προϊόντων στο χώρο της υπαίθρου, με εντατικοποίηση της αγροτικής παραγωγής, θα δημιουργούσε επαρκή πλούτο και εισοδήματα έτσι ώστε να εκλείψει τελικά το φαινόμενο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην ύπαιθρο.

Ήταν αυτές ακριβώς οι απόψεις που διαμόρφωναν στο παρελθόν την οποιαδήποτε πολιτική για την ύπαιθρο. Αυτό το πλαίσιο θεώρησης των πραγμάτων στηριζόταν από ένα ισχυρό σύνολο μέτρων πολιτικής που οδηγούσε σε σημαντική επιτυχία τους στόχους που ετίθεντο σε κάθε χρονική περίοδο. Η κυβέρνηση παρενέβαινε ισχυρά στον αγροτικό τομέα και ενθάρρυνε την εγχώρια παραγωγή τροφίμων, εισάγοντας μέτρα στήριξης των τιμών, χορηγώντας σημαντικές επιδοτήσεις και επιφυλάσσοντας ειδική μεταχείριση για τους αγρότες σε θέματα φορολογίας. Όσον αφορά την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, η κυβέρνηση είχε περιορίσει τις παρεμβάσεις της σε ορισμένα μέτρα πολιτικής – κυρίως στον καθορισμό Εθνικών Δρυμών, διαφόρων περιοχών εξάιρετου φυσικού κάλλους, κλπ.

Συνολικά, αυτές οι πολιτικές για τη γεωργία (ΚΑΠ, κλπ) συνέβαλλαν στη θεαματική αύξηση της παραγωγικότητας στη γεωργία και στη μεγέθυνση του όγκου γεωργικής παραγωγής σε σημείο που πολλοί ανέφεραν παραστατικά τα γεωργικά πλεονάσματα ως «λίμνες κρασιού», κ.λ.π.

Ωστόσο, οι απόψεις και οι θεωρήσεις στις οποίες στηρίχθηκε αυτή η μεταπολεμική πολιτική για την ύπαιθρο ξεπεράστηκαν τελικά από τις εξελίξεις. Οι οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις των τελευταίων δύο-τριών δεκαετιών οδήγησαν σε θεμελιώδεις αλλαγές των απόψεων για την υφή και το ρόλο της οικονομίας της υπαίθρου και συνεπώς, άρχισαν να θέτουν νέες αξίες και προτεραιότητες για την πολιτική της γεωργία και της υπαίθρου. Το κοινωνικό ενδιαφέρον μετατοπίστηκε σταδιακά από τις μεταπολεμικές ποσοτικές διατροφικές ανησυχίες σε νέες διατροφικές ανησυχίες που αφορούν την ποιότητα, την ασφάλεια και την υγιεινή των τροφίμων. Ταυτόχρονα, το κοινωνικό ενδιαφέρον άρχισε να εστιάζεται όλο και περισσότερο στην ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος και στην διαταραγμένη ισορροπία του οικοσυστήματος σε σημείο μάλιστα που ένα αυξανόμενο ποσοστό της κοινής γνώμης στην Ελλάδα να θεωρεί ότι η ύπαιθρος αποτελεί μια σπουδαία πηγή περιβαλλοντικών αγαθών και όχι μόνο μια πηγή εξασφάλισης τροφίμων, όπως συνέβαινε στο παρελθόν. Μάλιστα, έχει παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια μια ισχυρή τάση επιστροφής σημαντικής μερίδας του

ελληνικού πληθυσμού από τα αστικά κέντρα προς την ύπαιθρο. Επιπλέον, η τάση αυτή «επιστροφής στις ρίζες», η μεγαλύτερη κινητικότητα του πληθυσμού, και τα νέα «κοινωνικά πρότυπα» που έχουν αρχίσει να δημιουργούνται στην ύπαιθρο έχουν, σε συνδυασμό, αρχίσει να αποδυναμώνουν πολλά από τα παραδοσιακά συστήματα αυτάρκειας και αυτοσυντήρησης στην ύπαιθρο χώρα.

Ως αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων, από τα μέσα της δεκαετίας του '80, αλλά κυρίως κατά την 10ετία του '90 άρχισαν να εμφανίζονται ισχυρές τάσεις αναθεώρησης της πολιτικής για τη γεωργία και την ύπαιθρο, η οποία στηριζόταν αποκλειστικά μέχρι τότε στην πολιτική για τον αγροτικό τομέα.

Προβλήματα που Αντιμετωπίζει η Γενικότερη Οικονομία της Υπαίθρου

Η Ελληνική ύπαιθρος αντιμετωπίζει μία σειρά προβλημάτων και ενώ ορισμένα τμήματα του πληθυσμού της υπαίθρου απολαμβάνουν ένα συνεχώς βελτιούμενο επίπεδο διαβίωσης, άλλα τμήματα αντιμετωπίζουν λιγότερο ή περισσότερο σοβαρά προβλήματα οικονομικής προσαρμογής. Αν και τα περισσότερα από αυτά τα προβλήματα προέρχονται από τις γενικότερες κοινωνικές, τεχνολογικές και οικονομικές αλλαγές που σημειώνονται όχι μόνο στη χώρα μας αλλά και διεθνώς, μία σωστά διαρθρωμένη εθνική στρατηγική για την ανάπτυξη της γεωργίας και της υπαίθρου μπορεί να συμβάλει στην επίλυση ή και στην αποτροπή πολλών από αυτά τα προβλήματα. Ορισμένες περιοχές της υπαίθρου και ορισμένοι τομείς οικονομικής δραστηριότητας αντιμετωπίζουν προβλήματα διαρθρωτικών προσαρμογών, ενώ άλλες αντιμετωπίζουν έλλειψη δυναμισμού και διαφοροποίησης των οικονομικών τους δραστηριοτήτων. Αν και η αγροτική παραγωγή και το αγροτικό εισόδημα συνεχίζουν να αυξάνονται, η συμβολή της γεωργίας στην τοπική απασχόληση και στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) μειώνεται σε σχέση με άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Γενικά, ο πρωτογενής τομέας αγροτικής παραγωγής αντιμετωπίζει ένα μείγμα δυσχερειών διαρθρωτικού και κυκλικού χαρακτήρα, αν και οι ενισχύσεις που προέρχονται από τον κρατικό και τον κοινοτικό προϋπολογισμό συνεχίζουν να είναι σημαντικότερες και, σε ορισμένες περιπτώσεις, αυξανόμενες. Η ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος σε πολλές περιοχές της ελληνικής υπαίθρου, και κυρίως στις περιοχές εντατικής καλλιέργειας, εμφανίζει σαφέστατα δείγματα υποβάθμισης. Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν έχουν εξαλειφθεί από την Ελληνική ύπαιθρο, ενώ οι προσφερόμενες υπηρεσίες -δημόσιες και ιδιωτικές - δεν είναι οι προσδοκώμενες και σε ορισμένες περιπτώσεις απομακρυσμένων περιοχών απουσιάζουν παντελώς.

Η Ανάγκη για Αλλαγή

Χωρίς αλλαγή στην υφιστάμενη πολιτική, τα προβλήματα αυτά θα οξυνθούν ακόμα περισσότερο, με σοβαρές επιπτώσεις σε ορισμένες περιοχές της υπαίθρου. Χωρίς μια νέα εξειδικευμένη πολιτική για την ελληνική γεωργία και την υπαίθρο, είναι βέβαιο πως πολλές περιοχές θα συνεχίσουν να αντιμετωπίζουν σοβαρές οικονομικές δυσχέρειες και μια συνεχώς επιδεινούμενη κατάσταση στην ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος. Μια τέτοια πολιτική θα πρέπει να περιλαμβάνει επίσης μέτρα πολιτικής για τον πρωτογενή αγροτικό τομέα, όχι μόνον επειδή οι σύγχρονες τάσεις απελευθέρωσης και παγκοσμιοποίησης των αγορών θα θίξουν την υφιστάμενη κατάσταση στη γεωργία, αλλά κυρίως γιατί ένας νέος, σύγχρονος προσανατολισμός της Ελληνικής γεωργίας μπορεί να δώσει μία νέα, ισχυρή αναπτυξιακή διάσταση στην οικονομία της Ελληνικής υπαίθρου, ιδιαίτερα καθώς ο πρωτογενής αγροτικός τομέας συνεχίζει να παίζει σημαντικό ρόλο σε πολλές περιοχές της Ελληνικής υπαίθρου. Συνοπτικά, το «στάτους-κβό» δεν αποτελεί λύση για το μέλλον της Ελληνικής υπαίθρου. Μια νέα εθνική στρατηγική ανάπτυξης της γεωργίας και της υπαίθρου είναι απόλυτα αναγκαία.

Ένα Νέο Πρόσωπο Πολιτικής

Μια νέα σύλληψη πολιτικής για την ελληνική γεωργία και την υπαίθρο θα πρέπει να βασιστεί στα ακόλουθα βασικά στοιχεία :

- **Ο δυνητικός και εφικτός οικονομικός ρόλος του κράτους.** Το κράτος μπορεί και πρέπει να παίξει ένα πρωταγωνιστικό κοινωνικό, περιβαλλοντικό και οικονομικό ρόλο στην πολιτική της υπαίθρου. Ειδικότερα, το κράτος μπορεί να συμβάλει στη διατήρηση και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής για τον πληθυσμό της υπαίθρου, δημιουργώντας οικονομικές ευκαιρίες για τους κατοίκους της υπαίθρου και διαμορφώνοντας τον «χαρακτήρα» και την «εικόνα» της υπαίθρου. Όσον αφορά τις καθαρά οικονομικές επιχειρηματικές δραστηριότητες, η γενικότερη εκτίμηση είναι ότι το κράτος πρέπει να επεμβαίνει μόνο για να προλαβαίνει ή να διορθώνει τις «αποτυχίες της αγοράς», καθώς επίσης και να διαμορφώνει τις αναγκαίες προϋποθέσεις για την δικαιότερη κατανομή του παραγόμενου πλούτου. Ωστόσο, θα πρέπει επίσης να αναγνωριστεί το κόστος της κρατικής παρέμβασης και το γεγονός ότι κατά καιρούς παρατηρείται όχι μόνον «αποτυχία της αγοράς» αλλά και «αποτυχία της κρατικής παρέμβασης».
- **Σωστή διερεύνηση των προβλημάτων που θα πρέπει να αντιμετωπίσει η νέα στρατηγική υπαίθρου.** Υπάρχει μία γενικότερη αποδοχή ότι οι περιοχές της υπαίθρου αντιμετωπίζουν μία σειρά προβλημάτων (ορισμένα από τα οποία αναφέρθηκαν πιο πάνω), τα οποία ωστόσο πρέπει να διερευνηθούν συστηματικά πριν γίνει επεξεργασία των νέων μέτρων πολιτικής.

- **Υπαρξη ενός σαφούς και συνεκτικού οράματος για τη μελλοντική επιθυμητή κατάσταση της υπαίθρου.** Πράγματι, το πιο σημαντικό στοιχείο στην επεξεργασία και τελική διαμόρφωση της «εθνικής στρατηγικής υπαίθρου» είναι η ύπαρξη ενός σαφούς, συνεκτικού και ρεαλιστικού οράματος για το πώς θα πρέπει να είναι η Ελληνική υπαίθρος στο μέλλον, που να χαίρει ευρύτερης αποδοχής από την Ελληνική κοινωνία και τους φορείς της.

Γενικά, μπορούμε να υποθέσουμε, ότι οι περισσότεροι Έλληνες οραματίζονται

- μία υπαίθρο που σφύζει από ζωντάνια
- μία υπαίθρο που αποτελεί πεδίο επιχειρηματικής δραστηριότητας
-αλλά που σέβεται και προστατεύει το φυσικό περιβάλλον
- μία υπαίθρο που στηρίζει και στηρίζεται από μία αειφόρο ανάπτυξη
- μία υπαίθρο που απολαμβάνει τις σύγχρονες ανέσεις, αλλά που ταυτόχρονα χαίρεται να διατηρεί τα ήθη, τα έθιμα, τις παραδόσεις, την πολιτιστική και αρχιτεκτονική κληρονομιά του λαού μας.
- μία υπαίθρο απαλλαγμένη από κάθε ίχνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Ο Ρόλος των Θεσμών της Κοινωνίας των Πολιτών

Η επεξεργασία και η χάραξη μίας εθνικής στρατηγικής για την ελληνική γεωργία και την υπαίθρο δεν αποτελεί αποκλειστική υπόθεση του κράτους και των οργανισμών του. Για να είναι επιτυχημένη μια τέτοια προσπάθεια, απαιτείται η ενεργός συμμετοχή όλων των θεσμών της κοινωνίας των πολιτών που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση, ή που εκπροσωπούν τα συμφέροντα της γεωργίας και της οικονομίας της υπαίθρου, γενικότερα.

Για το σκοπό αυτό, το Υπουργείο Γεωργίας ανέλαβε την πρωτοβουλία έναρξης ενός ελεύθερου και ευρύτατου κοινωνικού διαλόγου ανάμεσα σε όλους τους θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών που ενδιαφέρονται, άμεσα ή έμμεσα για τη μελλοντική ανάπτυξη της γεωργίας και της οικονομίας της υπαίθρου. Ως πρώτο βήμα στην προσπάθεια αυτή, το Υπουργείο Γεωργίας συνέστησε μίαν Ανεξάρτητη Επιστημονική Επιτροπή (ΑΕΕ) αποτελούμενη από επτά καθηγητές πανεπιστημίου, με αναγνωρισμένο κύρος και γενικότερη κοινωνική αποδοχή, που προέρχονται από ισάριθμα Πανεπιστήμια της χώρας. Η ΑΕΕ ετοίμασε ένα έγγραφο εργασίας που θα αποτελέσει τη βάση του κοινωνικού διαλόγου (το έγγραφο αυτό μπορεί να το βρει ο κάθε Έλληνας πολίτης στο Διαδίκτυο, στη διεύθυνση www.minagric.gr, στη σύνδεση «[Ανεξάρτητη Επιστημονική Επιτροπή](#)»). Η ΑΕΕ θα έλθει σε επαφή με όλους τους θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών, θα συγκεντρώσει τις προτάσεις τους, και θα τις ενσωματώσει στο τελικό

κείμενο που θα υποβάλει προς το Υπουργείο Γεωργίας, το οποίο, μετά την έγκριση από το Συμβούλιο Αγροτικής Πολιτικής (ΣΑΠ) – στο οποίο εκπροσωπούνται οι κυριότεροι κοινωνικοί εταίροι για την γεωργία και την υπαίθρο – θα αποτελέσει την **Εθνική Στρατηγική για την Ανάπτυξη της Ελληνικής Γεωργίας και της Υπαίθρου** κατά την επόμενη δεκαετία.

Είναι, συνεπώς, αυτονόητη η μεγάλη σημασία που έχει η ενεργός συμμετοχή των θεσμών της κοινωνίας των πολιτών σε αυτή τη μεγάλη εθνική προσπάθεια για την διαμόρφωση της μελλοντικής πορείας ανάπτυξης της ελληνικής γεωργίας και της υπαίθρου.

Ο Ρόλος του Υπουργείου Γεωργίας

Το Υπουργείο Γεωργίας (ΥΠ.ΓΕ) είναι το αρμόδιο Υπουργείο της Ελληνικής Δημοκρατίας που είναι υπεύθυνο για τη γεωργία, τα δάση, και την αλιεία και, κατά συνέπεια, για το σύνολο της Ελληνικής υπαίθρου.

Υπό αυτή την έννοια, το Υπουργείο Γεωργίας είναι ένας από τους θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών με αποκλειστικό ενδιαφέρον στην αυτοδύναμη και βιώσιμη ανάπτυξη της γεωργίας και της οικονομίας και της κοινωνίας της υπαίθρου.

Συνεπώς, **αποστολή του ΥΠ.ΓΕ** είναι:

η αύξηση της ανταγωνιστικότητας, της κερδοφορίας, και της βιωσιμότητας του γεωργικού, του αλιευτικού, και του δασικού τομέα και, γενικότερα, η προστασία και η ανάπτυξη της φυσικής παραγωγικής βάσης της χώρας μας με σκοπό την επίτευξη αυξημένου εθνικού πλούτου και ισχυρής οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας για τον κόσμο της υπαίθρου.

Ο ευρύτερος τομέας της ευθύνης του ΥΠ.ΓΕ περιλαμβάνει την:

- ✓ επιστημονική και πολιτική στήριξη του Ελληνικού γεωργικού, δασικού και αλιευτικού τομέα για να καταστούν πιο ανταγωνιστικοί, προσοδοφόροι, και βιώσιμοι.
- ✓ ενίσχυση και διατήρηση της φυσικής παραγωγικής βάσης και του φυσικού περιβάλλοντος πάνω στο οποίο στηρίζονται αυτοί οι παραγωγικοί τομείς.
- ✓ διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας, επεξεργασία μέτρων πολιτικής, εφαρμογή προγραμμάτων και προσφορά υπηρεσιών που συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν ο γεωργικός, ο δασικός και ο αλιευτικός τομέας της χώρας.
- ✓ εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση, ενημέρωση και πληροφόρηση του αγροτικού κόσμου και του κόσμου της υπαίθρου γενικότερα.

- ✓ ουσιαστική τεχνική και οικονομική/χρηματοδοτική στήριξη των αναπτυξιακών προσπάθειών των αγροτών και γενικότερα όλων των κατοίκων της ελληνικής υπαίθρου.
- ✓ επεξεργασία και εφαρμογή αναπτυξιακών και επενδυτικών προγραμμάτων που αφορούν το σύνολο της διατροφικής αλυσίδας από τον παραγωγό, τον μεταποιητή και, στις περισσότερες περιπτώσεις, μέχρι τον τελικό καταναλωτή.
- ✓ φυτοϋγειονομικός και κτηνιατρικός έλεγχος με σκοπό την εξασφάλιση της υγιεινής και ποιοτικής κατάστασης των τροφίμων που παράγονται, εξάγονται, ή εισάγονται στη χώρα μας.
- ✓ προώθηση των εξαγωγών των ελληνικών αγροτικών προϊόντων και τροφίμων σε όλες τις χώρες του κόσμου.

Για την καλύτερη επίτευξη των πολλαπλών και πολύπλευρων στόχων του, το ΥΠ.ΓΕ λειτουργεί έναν αριθμό εξειδικευμένων οργανισμών, όπως:

- ✓ Το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας (ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε.)
- ✓ Το Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο
- ✓ Ο Οργανισμός Γεωργικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης – ΟΓΕΕΚΑ – «ΔΗΜΗΤΡΑ»
- ✓ Ο Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ)
- ✓ Ο Οργανισμός Πιστοποίησης και Ελέγχου Γεωργικών Προϊόντων - ΟΠΕΓΕΠ – “AGROCERT”
- ✓ Το Ινστιτούτο Γεωπονικών Ερευνών (ΙΓΕ)
- ✓ Η «ΑΓΡΟΓΗ» Α.Ε.
- ✓ Οι «ΑΓΡΟΕΞΑΓΩΓΕΣ» Α.Ε.

Οι «Πολίτες-Πελάτες» του ΥΠ.ΓΕ

Ένα από τα βασικότερα στοιχεία επιτυχίας του έργου του ΥΠ.ΓΕ, στο οποίο αποδίδεται ιδιαίτερα μεγάλη σημασία, είναι η παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας στους «πολίτες-πελάτες» του. Η δημιουργία και η διατήρηση καλών σχέσεων με όλους τους «πολίτες-πελάτες» και με όλους τους θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών, που τους εκπροσωπούν, αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική ικανοποίηση των αναγκών τους, την επίτευξη των στόχων του ΥΠ.ΓΕ και την ικανοποίηση της αποστολής του. Μπορείτε να βρείτε περισσότερα στοιχεία για την πολιτική του ΥΠ.ΓΕ με τους «πολίτες-πελάτες» του στο φυλλάδιο «*Ποιότητα στην Εξυπηρέτηση του Πολίτη*» (το

οποίο μπορείτε να βρείτε επίσης στην ιστοσελίδα του ΥΠ.ΓΕ στη διεύθυνση www.minagric.gr

Όραμα για το ΥΠ.ΓΕ

Όραμα της πολιτικής ηγεσίας είναι να καταστήσει, εντός της επόμενης πενταετίας, το ΥΠ.ΓΕ ένα από τα πιο σύγχρονα και αποτελεσματικά υπουργεία στην Ελλάδα, που θα προσφέρει υψηλής ποιότητας υπηρεσίες σε όλες τις κοινωνικές ομάδες και τα άτομα που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τη λειτουργία και τις δραστηριότητές του (οι "πολίτες-πελάτες" του ΥΠ.ΓΕ).

Βασικές Αξίες

Το "Όραμά" αυτό θα γίνει πραγματικότητα εντάσσοντας στην καθημερινή λειτουργία του ΥΠ.ΓΕ τις ακόλουθες αξίες:

- ✓ **Εντιμότητα** - ενεργώντας αμερόληπτα, αξιοκρατικά και δίκαια προς όλους τους κοινωνικούς εταίρους· στηρίζοντας τις αποφάσεις και την πολιτική του ΥΠ.ΓΕ σε αντικειμενικά επιστημονικά στοιχεία· χρησιμοποιώντας ευρύτατα την επιστημονική γνώση και εμπειρία του έμπυχου δυναμικού του ΥΠ.ΓΕ.
- ✓ **Συμμετοχή** - διαβουλευόμενοι ευρύτατα με τους κοινωνικούς εταίρους και τους θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών στη χάραξη κι εφαρμογή της στρατηγικής και της πολιτικής του ΥΠ.ΓΕ.
- ✓ **Διαφάνεια** - καθιστώντας κοινωνούς της πολιτικής, του έργου, και των στρατηγικών του ΥΠ.ΓΕ όλους τους ενδιαφερόμενους κοινωνικούς εταίρους και ανταποκρινόμενοι άμεσα στα οποιαδήποτε αιτήματά τους για πληροφόρηση και ενημέρωση.
- ✓ **Επικοινωνία** - αναπτύσσοντας τους πιο αποτελεσματικούς διαύλους επικοινωνίας με όλους τους κοινωνικούς εταίρους και με ολόκληρη την ελληνική κοινωνία, γενικότερα.
- ✓ **Ποιότητα** - προσφέροντας ενσυνείδητα τις ποιοτικά καλύτερες υπηρεσίες προς όλους τους κοινωνικούς εταίρους· ελαχιστοποιώντας ή και εξαλείφοντας τα οποιαδήποτε εμπόδια ή προβλήματα στα σημεία παράδοσης των υπηρεσιών του ΥΠ.ΓΕ προς τους κοινωνικούς του εταίρους και όλους τους «πολίτες-πελάτες» του.
- ✓ **Αποτελεσματικότητα** - διεκπεραιώνοντας με τον κατά τον δυνατό ταχύτερο τρόπο και με το κατά το δυνατό χαμηλότερο κόστος τις ποιοτικά ψηλές υπηρεσίες που προσφέρει το ΥΠ.ΓΕ στους κοινωνικούς του εταίρους.

- ✓ **Εκσυγχρονισμός** - χρησιμοποιώντας τις πλέον σύγχρονες μεθόδους διοίκησης/ διαχείρισης των ανθρώπινων και υλικών πόρων και των υποθέσεων του ΥΠ.ΓΕ· κάνοντας χρήση των πλέον σύγχρονων τεχνολογικών μέσων απλουστεύοντας στο ελάχιστο απαραίτητο τις διαδικασίες που απαιτούνται στις συναλλαγές του ΥΠ.ΓΕ με τους κοινωνικούς του εταίρους.
- ✓ **Παραγωγικότητα** - αυξάνοντας, έτσι, την παραγωγικότητα του έμψυχου κεφαλαίου του ΥΠ.ΓΕ και μεγιστοποιώντας, κατά συνέπεια, το όφελος των κοινωνικών εταίρων χάριν των οποίων δημιουργήθηκε και λειτουργεί.

Σκοπός του Παρόντος Φυλλαδίου

Ως ένας από τους θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών, με ιδιαίτερη αποστολή και ενδιαφέρον για την οικονομία και την κοινωνία της υπαίθρου, το Υπουργείο Γεωργίας συμμετέχει ενεργά σε αυτόν τον ανοικτό και ευρύτατο κοινωνικό διάλογο, που με δική του πρωτοβουλία ξεκίνησε, για την επεξεργασία και τη χάραξη μίας Εθνικής Στρατηγικής για την Ανάπτυξη της Ελληνικής Γεωργίας και της Υπαίθρου. Στο πλαίσιο αυτό, το Υπουργείο Γεωργίας θα παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς την εξέλιξη του κοινωνικού διαλόγου, χωρίς να τον κατευθύνει ή να τον «καπελώνει», θα υποβάλει προτάσεις όπως κάθε άλλος θεσμός της κοινωνίας των πολιτών, και θα κρατήσει μία ενσυνείδητα ενεργό και απόλυτα εποικοδομητική στάση, γνωρίζοντας καλά και αναγνωρίζοντας απόλυτα πως η χάραξη της μελλοντικής πορείας της ελληνικής γεωργίας και της υπαίθρου αφορά ολόκληρη την κοινωνία της υπαίθρου και αποτελεί καθήκον και υποχρέωση όλων των θεσμών της κοινωνίας των πολιτών που την εκπροσωπούν.

Με αυτή τη βαθιά δημοκρατική και ενσυνείδητα συμμετοχική προσέγγιση, το Υπουργείο Γεωργίας δίνει στη δημοσιότητα, επ' ευκαιρία της «AGROTICA», το παρόν φυλλάδιο με το οποίο προσπαθεί:

1^ο να παρουσιάσει τις προκλήσεις που, κατά την δική του αντίληψη, αντιμετωπίζει σήμερα και που θα αντιμετωπίσει στο μέλλον – κατά την διάρκεια της επόμενης δεκαετίας – ο αγροτικός κόσμος και η ελληνική κοινωνία της υπαίθρου γενικότερα, λόγω των ισχυρών «δυνάμεων της αλλαγής» που αναδύονται σε εθνικό, ευρωπαϊκό, και διεθνές επίπεδο (*Μέρος Πρώτο*).

2^ο να παρουσιάσει ένα ρεαλιστικό όραμα για το πώς θα πρέπει να διαμορφωθεί ο ελληνικός αγροδιατροφικός τομέας (πρωτογενής γεωργική παραγωγή και βιομηχανία τροφίμων) και η γενικότερη οικονομία της ελληνικής υπαίθρου κατά την επόμενη δεκαετία, ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει με επιτυχία τις προκλήσεις που αναφέρονται στο 1^ο μέρος (*Μέρος Δεύτερο*).

3^ο να δώσει μία πολύ σύντομη περιγραφή των κυριότερων στρατηγικών που πρέπει να εφαρμόσουμε κατά την διάρκεια της επόμενης δεκαετίας, ώστε το όραμά μας να γίνει πραγματικότητα (*Μέρος Τρίτο*).

Φυσικά, το ΥΠ.ΓΕ – όπως και κάθε άλλος θεσμός της κοινωνίας των πολιτών – διατηρεί το δικαίωμα να επανέλθει, κατά την διάρκεια του κοινωνικού διαλόγου, και με άλλες πιο συγκεκριμένες προτάσεις.

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Κατά τις τελευταίες δύο-τρεις δεκαετίες, η ελληνική ύπαιθρος έχει εισέλθει μία περίοδο μεγάλων αλλαγών και ανακατατάξεων, που απαιτούν ριζικές διαρθρωτικές προσαρμογές. Φυσικά, ολόκληρη τη μεταπολεμική περίοδο η ελληνική ύπαιθρος αποτέλεσε πεδίο οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών. Όμως, από τις αρχές της δεκαετίας του '80, το μεταπολεμικό μοντέλο λειτουργίας και ανάπτυξης της υπαίθρου έχει δεχθεί μία σειρά σοβαρών πιέσεων, οι οποίες επιτάχυναν τον ρυθμό των αλλαγών στην οικονομία και στην κοινωνία της υπαίθρου. Οι μεγάλες δυνάμεις που προκαλούν αυτές τις βαθιές και ραγδαίες αλλαγές δεν περιορίζονται μόνο στα εθνικά σύνορα της χώρας μας. Πολλές και ισχυρές δυνάμεις της αλλαγής έχουν όχι μόνο ευρωπαϊκό αλλά και παγκόσμιο χαρακτήρα και, κατά συνέπεια, δεν μπορούν να ελεγχθούν μόνο από τις ντόπιες πολιτικές και οικονομικές δυνάμεις, αν η Ελλάδα επιθυμεί να είναι μία ανοικτή οικονομία και κοινωνία και να παίρνει ενεργό μέρος στο ευρωπαϊκό και το παγκόσμιο οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό, και τεχνολογικό γίγνεσθαι. Οι σπουδαιότερες «δυνάμεις της αλλαγής», που προκαλούν αλυσιδωτές μεταβολές στην οικονομία και στην κοινωνία της ελληνικής υπαίθρου, είναι οι εξής:

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Παγκοσμιοποίηση: Κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες αναπτύσσεται, κατά έναν συνεχώς επιταχυνόμενο ρυθμό ένα παγκοσμιοποιημένο οικονομικό σύστημα, γεγονός που έχει ως συνέπεια την όλο και μεγαλύτερη αλληλεξάρτηση των διαφόρων περιοχών του πλανήτη. Οι κυριότερες δυνάμεις που προκαλούν αυτή την τάση προς την παγκοσμιοποίηση των αγορών και του οικονομικού συστήματος είναι η ραγδαία εξέλιξη των διεθνών μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών, η μείωση των δασμών και των άλλων μη – δασμολογικών εμποδίων στο εμπόριο, η θεαματική αύξηση του διεθνούς εμπορίου, η εκπληκτική αύξηση της κλίμακας των διεθνών χρηματικών και χρηματιστηριακών ανταλλαγών και η μεγάλη ανάπτυξη των πολυεθνικών εταιρειών. Οι αγροτικές περιοχές και οι περιοχές της υπαίθρου, γενικότερα, δεν εξαιρούνται από το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και οι ραγδαίες εξελίξεις που πραγματοποιούνται στην ύπαιθρο θα πρέπει να γίνουν αντιληπτές στα πλαίσια αυτού του ισχυρού παγκόσμιου φαινομένου που καθιστά όλο και πιο αλληλοεξαρτώμενες όλες τις περιοχές του πλανήτη. Η παγκοσμιοποίηση επιβάλλει στις περιοχές της υπαίθρου νέες απαιτήσεις, ισχυρότερες συνθήκες ανταγωνισμού, και νέες, μεταβαλλόμενες κοινωνικές αξίες.

Απελευθέρωση του Εμπορίου: Ο όγκος συναλλαγών στο διεθνές εμπόριο προβλέπεται να αυξηθεί ακόμα περισσότερο στο μέλλον. Οι διαπραγματεύσεις στα πλαίσια του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) είναι βέβαιο ότι θα οδηγήσουν σε

ακόμα μεγαλύτερη απελευθέρωση του εμπορίου, συμπεριλαμβανομένου του εμπορίου αγροτικών προϊόντων και τροφίμων, γεγονός που θα οδηγήσει ακόμα περισσότερο τις ανταγωνιστικές πιέσεις προς τους Έλληνες αγρότες και τους παρασκευαστές και εμπόρους τροφίμων και ποτών. Ως αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων, ο ελληνικός αγροδιατροφικός τομέας καλείται να πάρει στρατηγικές αποφάσεις για το πώς και με ποια προϊόντα θα αντεπεξέλθει στον διεθνή ανταγωνισμό. Σε αυτό το πλαίσιο, η κοινωνία της υπαίθρου θα πρέπει, επίσης, να επαναξιολογήσει τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα, καθώς επίσης και τα πολιτισμικά και τα περιβαλλοντικά στοιχεία του ενεργητικού της που θα της επιτρέψουν να ανταγωνιστεί αποτελεσματικά σε περιφερειακό επίπεδο.

Αναθεωρήσεις της Πολιτικής της ΕΕ για την Γεωργία και την Ύπαιθρο: Η αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) στο πλαίσιο της Agenda 2000 συνεχίστηκε προς την ίδια κατεύθυνση που είχε ξεκινήσει η Αναθεώρηση MacSharry, στα μέσα της δεκαετίας του '80, μειώνοντας τις επιδοτήσεις που συνέβαλαν στην στήριξη των τιμών και των αγορών και αντισταθμίζοντας την τυχόν απώλεια εισοδήματος των παραγωγών μέσω ενός συστήματος άμεσων εισοδηματικών ενισχύσεων. Οι αναθεωρήσεις αυτές δημιούργησαν τον νέο Διαρθρωτικό Κανονισμό – τον επονομαζόμενο «Δεύτερο Πυλώνα» της ΚΑΠ – ο οποίος ενσωμάτωσε από κοινού μέτρα για την διαχείριση και την προστασία του περιβάλλοντος και μέτρα ανάπτυξης της υπαίθρου, σε Εθνικά Προγράμματα Ανάπτυξης της Υπαιθρου. Η Agenda 2000 παραχώρησε επίσης σημαντικές εξουσίες διαχείρισης της ΚΑΠ στις εθνικές κυβερνήσεις. Η διαδικασία αναθεώρησης της ΚΑΠ προβλέπεται να συνεχιστεί προς την ίδια κατεύθυνση, όπως δείχνουν οι πρώτες προτάσεις της Επιτροπής που υποβλήθηκαν στα πλαίσια της Ενδιάμεσης Ανασκόπησης της ΚΑΠ.

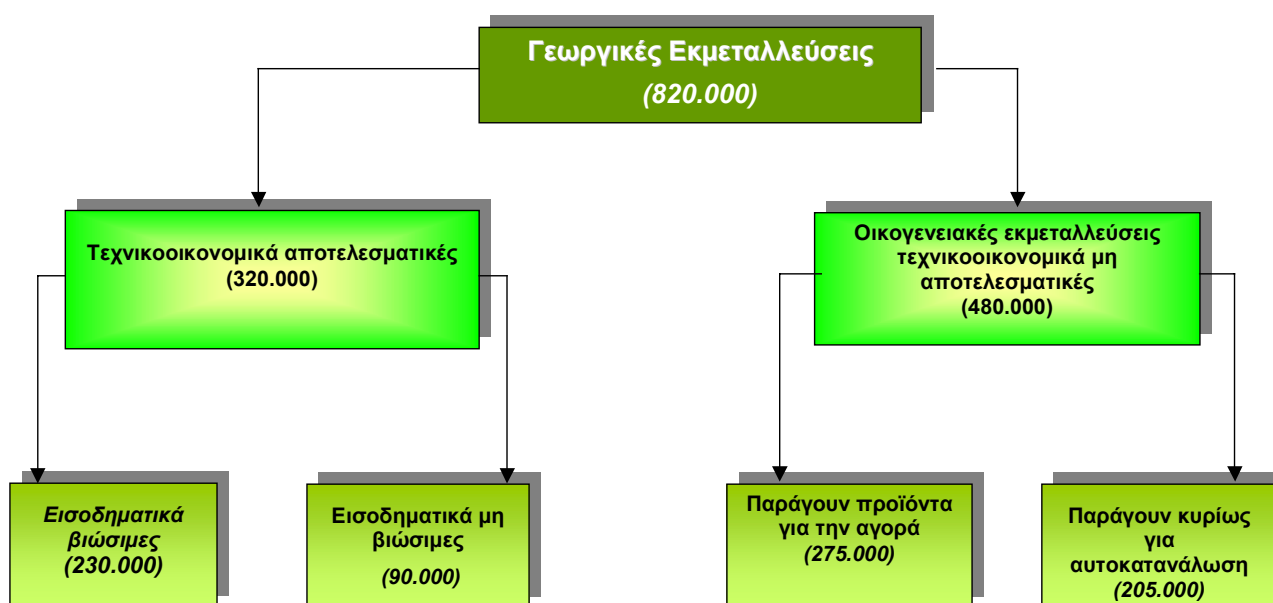
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Η Ραγδαία Ανάπτυξη του Τριτογενή Τομέα της Οικονομίας: Η θεαματική αύξηση της παραγωγικότητας και η μετάβαση από το μοντέλο της παραγωγικής οικονομίας στο μοντέλο της καταναλωτικής κοινωνίας έχει οδηγήσει στη συνεχή αύξηση της απασχόλησης και στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών (τριτογενής τομέας), με παράλληλη μείωση της απασχόλησης και της ανάπτυξης των επιχειρήσεων του δευτερογενή (μεταποιητική βιομηχανία) και του πρωτογενή (γεωργία) τομέα της οικονομίας. Αυτές οι οικονομικές εξελίξεις επηρεάζουν τόσο τις αστικές όσο και τις αγροτικές περιοχές και οδηγούν σε μία σύγκλιση στην τομεακή σύνθεση τόσο της αστικής οικονομίας όσο και της οικονομίας της υπαίθρου.

Διάρθρωση της Απασχόλησης στον Πρωτογενή Τομέα: Εκτιμάται ότι το 18% περίπου του ενεργού πληθυσμού στη χώρα μας απασχολείται, ή δηλώνει πως απασχολείται, στην πρωτογενή γεωργική παραγωγή, στις 820.000 περίπου γεωργικές

εκμεταλλεύσεις που έχουν επισήμως δηλωθεί ότι λειτουργούν στη χώρα μας. Ωστόσο, σύμφωνα με σχετικά στοιχεία έγκυρων μελετών, από το σύνολο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων το 1993, το 25% έχουν μέγεθος λιγότερο από 9 στρέμματα και κατέχουν ποσοστό μόλις 2,8% της γεωργικής γης. Ένα 33,4% των εκμεταλλεύσεων έχουν μέγεθος από 10-29 στρέμματα και κατέχουν το 13,9% της γεωργικής γης. Οι υπόλοιπες γεωργικές εκμεταλλεύσεις (41,6%) καλύπτουν το 83% της γεωργικής γης με μέσο μέγεθος 71 στρέμματα. Συνεπώς, μόνον οι 340.000 γεωργικές εκμεταλλεύσεις (από το σύνολο των 820.000) αποτελούν τον πυρήνα της επαγγελματικής γεωργίας στην Ελλάδα (βλ. Διάγραμμα).

Διάρθρωση Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων

¹ Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν την προσεγγιστική τάξη μεγέθους του αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Ανάπτυξη του Τουρισμού και Αύξηση των Δαπανών Αναψυχής: Η ανάπτυξη του τουρισμού γενικά και του αγροτουρισμού ειδικότερα υπήρξε θεαματική κατά την τελευταία 20ετία. Κάθε χρόνο οι ξένοι τουρίστες που επισκέπτονται τη χώρα μας ξεπερνούν σε αριθμό το σύνολο του εγχώριου πληθυσμού. Επιπλέον, θεαματική υπήρξε, επίσης, κατά την τελευταία 20ετία η ανάπτυξη του «εσωτερικού τουρισμού». Οι δαπάνες και η απασχόληση στον τουρισμό, στον αγροτουρισμό και σε άλλες δραστηριότητες διασκέδασης και αναψυχής έχουν αυξηθεί θεαματικά τα τελευταία χρόνια και σε ποσοστό ισότιμο με την αύξηση των πραγματικών διαθέσιμων εισοδημάτων των Ελλήνων πολιτών. Πολλοί από τους αγρότες, και ιδιαίτερα τους μικρομεσαίους, μερικώς απασχολούμενους αγρότες, απασχολούνται εποχικά στην τουριστική βιομηχανία, είτε ως έμμισθοι είτε ως μικροεπιχειρηματίες (ενοικιαζόμενα δωμάτια, εστιατόρια, καφεενεία,

μπαρ, καταστήματα τουριστικών ειδών, κλπ.). Σε πολλές περιοχές της χώρας, το συνολικό εισόδημα που απολαμβάνουν τα αγροτικά νοικοκυριά προέρχεται εν μέρει μόνο από τη γεωργία. Στις κατά κύριο λόγο τουριστικές περιοχές της χώρας, το μέρος του εισοδήματος που προέρχεται από γεωργική δραστηριότητα (Δείκτης Α) αποτελεί ένα μικρό ποσοστό του συνολικού εισοδήματος που απολαμβάνουν τα αγροτικά νοικοκυριά σε αυτές τις περιοχές.

Η Διάκριση ανάμεσα στις «Αστικές Περιοχές» και στην «Υπαιθρο Χώρα»

ξεθωριάζει: Με εξαίρεση την απασχόληση στον πρωτογενή αγροτικό τομέα, η οικονομία της υπαίθρου αντανακλά την αστική οικονομία όσον αφορά στην απασχόληση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Οι περιοχές της υπαίθρου ενσωματώνονται σταδιακά, μέσω της αγοράς εργασίας, στην ευρύτερη εθνική οικονομία. Οι κυριότερες διαφορές που χαρακτηρίζουν ακόμα την οικονομία της υπαίθρου είναι ότι όσον αφορά τον τριτογενή τομέα (υπηρεσίες) η οικονομία της υπαίθρου επικεντρώνεται κυρίως στην παροχή υπηρεσιών σε τομείς όπως ο τουρισμός, η αναψυχή, το περιβάλλον, και διάφορες άλλες υπηρεσίες της υπαίθρου. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί πως οι επιχειρήσεις της υπαίθρου ανήκουν κυρίως στην κατηγορία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) με μεγαλύτερο αριθμό αυτοαπασχολουμένων από ότι οι αστικές επιχειρήσεις.

Περιβαλλοντικές Υπηρεσίες: Υπάρχει πλέον γενική αναγνώριση του γεγονότος ότι η επιχειρηματική επιτυχία στην οικονομία της υπαίθρου εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος. Εκτιμάται, για παράδειγμα, ότι το 50% περίπου της απασχόλησης στον τουρισμό είναι στενά συνδεδεμένο με την ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος και ότι αυτή η εξάρτηση φτάνει στο 70% στις περιοχές της υπαίθρου. Στο μέλλον, σύμφωνα με τις διαγραφόμενες τάσεις στην πολιτική της ΕΕ, πολλοί αγρότες θα αποζημιώνονται για υπηρεσίες που θα προσφέρουν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, στην αναδάσωση των περιοχών, και στην «ολοκληρωμένη διαχείριση των φυσικών πόρων».

ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Η Κυβέρνηση εφαρμόζει ένα ιδιαίτερα φιλόδοξο πρόγραμμα επενδύσεων στον ευρύτερο αγροτικό τομέα που έχει ως στόχο την ανάπτυξη της ελληνικής γεωργίας και της υπαίθρου κατά την περίοδο 2000-2006. Τα κυριότερα συστατικά στοιχεία αυτού του προγράμματος και το ύψος των επενδύσεων που αφορούν είναι τα εξής:

Το Εθνικό Πρόγραμμα για την Αγροτική Ανάπτυξη και την Ανασυγκρότηση της

Υπαίθρου (Ε.Π.Α.Α.-Α.Υ): Το Εθνικό αυτό πρόγραμμα υλοποιείται κατά την περίοδο 2000-2006 με συνολικό προϋπολογισμό 1,1 τρισ. δρχ. (3,2 δις. ευρώ) και έχει τρεις στρατηγικούς στόχους :

1. τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας
2. τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη του υπαίθρου
3. τη διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων.

Επιπλέον, κατά την ίδια χρονική περίοδο εφαρμόζεται το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης (τμήμα εγγυήσεων) το οποίο με συνολικό προϋπολογισμό 916 δις. δρχ. (2,7 δις. ευρώ) χρηματοδοτεί δράσεις όπως π.χ. πρόωρη συνταξιοδότηση, εξισωτικές αποζημιώσεις για τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, δασώσεις γεωργικών γαιών, κλπ.

Η εφαρμογή αυτού του φιλόδοξου προγράμματος θα δώσει, κατά την ολοκλήρωσή του, μία νέα και ουσιαστική ώθηση στην ανάπτυξη της ελληνικής γεωργίας και της υπαίθρου.

Το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Αλιείας: Το πρόγραμμα αυτό με έναν συνολικό προϋπολογισμό 166 δις. Δρχ. (487 εκατ. ευρώ) στοχεύει στον εκσυγχρονισμό, στον εξορθολογισμό, και στην ανάπτυξη της αλιείας, συμπεριλαμβανομένων και των υδατοκαλλιεργειών.

Η Πρωτοβουλία Leader: Η πρωτοβουλία LEADER θα συνεχίσει να αποτελεί το καινοτόμο πρόγραμμα για την εφαρμογή ολοκληρωμένων πολιτικών αγροτικής ανάπτυξης και για την περίοδο 2000-2006. Η συνολική χρηματοδότηση του προγράμματος κατ' αυτή την περίοδο θα ανέλθει σε 121 δις. δρχ. (355 εκατ. ευρώ).

Η Διυπουργική Επιτροπή για την Ανάπτυξη της Υπαίθρου: Η ανάπτυξη της υπαίθρου αποτελεί μία σύνθετη διαδικασία, καθώς αφορά το σύνολο των τομέων οικονομικής δραστηριότητας, και κατά συνέπεια απαιτεί την ενεργό συμμετοχή και τον συντονισμό όλων των συναρμοδίων Υπουργείων. Για το σκοπό αυτό, η Κυβέρνηση, με πρωτοβουλία του Πρωθυπουργού, συνέστησε την Διυπουργική Επιτροπή Υπαίθρου στην οποία συμμετέχουν όλα τα συναρμόδια Υπουργεία και της οποίας προεδρεύει ο Υπουργός Γεωργίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Μακροζωία: Από τον συνολικό πληθυσμό της Ελλάδας (περίπου 11 εκατ. ψυχές), υπολογίζεται πως το 18% περίπου (σχεδόν 2 εκατ. ψυχές) έχουν ηλικία 65 χρονών και πάνω. Κατά την επόμενη 10ετία εκτιμάται ότι η μακροζωία θα αυξηθεί ακόμα περισσότερο και ο άνω των 65 χρονών πληθυσμός θα πλησιάσει το 25% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Οι ευπρόσδεκτες αυτές τάσεις θα έχουν, όπως είναι φυσικό, αλυσιδωτές κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις τόσο όσον αφορά τις προσφερόμενες κρατικές και ιδιωτικές υπηρεσίες όσον και τον τρόπο διαβίωσης των κατοίκων, πολλοί από τους οποίους θα προτιμούν να μένουν στην ύπαιθρο, με ότι αυτό συνεπάγεται. Εξάλλου, όπως ήδη διαπιστώνεται, η Ελλάδα και κυρίως η ελληνική ύπαιθρος αποτελεί ελκυστικό τόπο διαβίωσης βορειοευρωπαϊών συνταξιούχων, γεγονός που θα ενταθεί

ακόμα περισσότερο στο μέλλον καθώς θα ισχυροποιούνται ακόμα περισσότερο οι οικονομικοί και οι πολιτικοί δεσμοί ανάμεσα στα κράτη-μέλη της ΕΕ.

Αναστροφή της Αστυφιλίας: Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 έχει παρατηρηθεί μία ανακοπή του ισχυρού ρεύματος αστυφιλίας που ξεκίνησε κατά την διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου και που κορυφώθηκε κατά την διάρκεια των δεκαετιών 1950 και 1960. Μάλιστα, κατά τα τέλη της δεκαετίας 1980 και ιδιαίτερα κατά την δεκαετία 1990 υπήρξε σαφής η πλήρης αναστροφή των αστυφιλικών τάσεων του πληθυσμού. Η οποιαδήποτε μορφή αστυφιλίας περιορίστηκε κατά τα τελευταία χρόνια στην περιορισμένη μετακίνηση του πληθυσμού που διέμενε μέχρι πρόσφατα σε άκρως απομακρυσμένες και δύσβατες περιοχές, προς μικρές ή μεσαίες επαρχιακές πόλεις. Οι μόνες κατηγορίες του πληθυσμού που μετακινούνται τώρα προς τις μεγαλύτερες πόλεις είναι αυτές των επιστημόνων και των επαγγελματιών που αναγκάζονται να μετακομίσουν σε μεγαλύτερα αστικά κέντρα λόγω έλλειψης αντίστοιχων με τα επαγγελματικά τους προσόντα θέσεων εργασίας σε περιοχές της υπαίθρου. Η ιδιαίτερα θετική αυτή εξέλιξη αναστροφής της αστυφιλίας δείχνει επίσης το βαθμό ανάπτυξης της ελληνικής υπαίθρου, η οποία έχει γίνει και πάλι ένας ελκυστικός τόπος διαβίωσης και απασχόλησης για τους Έλληνες πολίτες.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Κοινωνία της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών: Είναι γεγονός πως η δυναμικότητα επεξεργασίας των ηλεκτρονικών υπολογιστών διπλασιάζεται κάθε 18 μήνες, σύμφωνα με την εμπειρία των τελευταίων χρόνων. Η θεαματική αυτή εξέλιξη δεν φαίνεται πως θα υποχωρήσει κατά την επόμενη δεκαετία. Οι χρήστες τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών θα έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο σε μόνιμη βάση με ταχύτητες κατά 10 έως 20 φορές μεγαλύτερες από τα ταχύτερα modem που υπάρχουν σήμερα. Η επανάσταση της πληροφορικής και των επικοινωνιών δεν θα μεταβάλει μόνο την γεωγραφία της οικονομικής δραστηριότητας, αλλά θα μεταβάλει ριζικά επίσης την παροχή δημόσιων υπηρεσιών σε πάρα πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης και της χορήγησης υπηρεσιών στην δημόσια υγεία και πρόνοια. Δεν είναι μακριά η εποχή που πολλές εργασίες θα μπορούν να γίνονται εξ αποστάσεως από άτομα που εργάζονται κατ' οίκον από περιοχές της υπαίθρου.

Βιοτεχνολογία: Πολλοί τομείς παραδοσιακής οικονομικής δραστηριότητας σε περιοχές της υπαίθρου (όπως η γεωργία και η παραγωγή τροφίμων) βρίσκονται αντιμέτωποι με μεγάλες τεχνολογικές αλλαγές, ιδιαίτερα στον τομέα των βιολογικών επιστημών. Τα τελευταία χρόνια η τεχνολογία των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (GMOs) υιοθετείται από όλο και περισσότερες χώρες, κυρίως στην Αμερική, στην Ασία και στην Αυστραλία. Η Ελλάδα και η ΕΕ γενικότερα προβάλλουν ακόμα αντίσταση κυρίως λόγω

σοβαρών επιφυλάξεων αναφορικά με τις επιπτώσεις που μπορεί να έχουν αυτά τα προϊόντα στην υγεία των καταναλωτών.

ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η στενή σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και στην ανάπτυξη της υπαίθρου έτεινε να έχει στο παρελθόν ιδιαίτερα αρνητικές εντυπώσεις, ανάμεσα κυρίως στον πληθυσμό της υπαίθρου, καθώς εθεωρείτο πως η προστασία του πρώτου εμπόδιζε την ανάπτυξη της υπαίθρου. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία αυξανόμενη αναγνώριση της αξίας που έχει το φυσικό περιβάλλον, ως πηγή όχι μόνον ευχαρίστησης αλλά και σημαντικού πλούτου για την κοινωνία και την οικονομία της υπαίθρου.

Βιοποικιλότητα: Η μεγάλη εντατικοποίηση και η μεγάλη εξειδίκευση της γεωργικής παραγωγής κατά της τελευταίες δεκαετίες έχουν οδηγήσει σε μεγάλη μείωση της ποικιλότητας της χλωρίδας και της πανίδας των περισσότερων αγροτικών περιοχών της Ευρώπης. Αξιοσημείωτη είναι η απώλεια πολλών ειδών πτηνών και άγριων ζώων, ενώ πολλές ποικιλίες φυτών έχουν σχεδόν εξαφανιστεί. Η εξέλιξη αυτή είναι ιδιαίτερα ανησυχητική καθώς οι περιοχές αυτές υποβαθμίζονται, όχι μόνον οικολογικά, αλλά και κυρίως οικονομικά.

Κλιματολογικές Αλλαγές: Οι κλιματολογικές αλλαγές που έχουν παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια είναι ιδιαίτερα ανησυχητικές, όχι μόνο για τα ακραία καιρικά φαινόμενα και τις μεγάλες καταστροφές που αυτά προκαλούν, αλλά και για αυτό ακόμα το μέλλον του πλανήτη. Στο άμεσο μέλλον, εκφράζονται φόβοι από πολλούς ειδικούς επιστήμονες πως οι κλιματολογικές αλλαγές θα προκαλέσουν εκτεταμένες αλλαγές στις χρήσεις της γεωργικής γης και μεγάλες καταστροφές σε περιοχές της υπαίθρου.

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ

Καταναλωτικά Πρότυπα: Οι καταναλωτικές συνήθειες αποτελούν ένα καθοριστικό χαρακτηριστικό των διαφόρων κοινωνιών. Η κοινωνική ταυτότητα καθορίζεται σήμερα, όλο και περισσότερο, από τα προϊόντα που καταναλώνουν τα άτομα, παρά από τη θέση που κατέχουν στο χώρο της εργασίας τους, όπως συνέβαινε στο παρελθόν. Οι διατροφικές συνήθειες και οι τρόποι αναψυχής και διασκέδασης αποτελούν σήμερα βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο του τρόπου ζωής των ανθρώπων και η επιδίωξη για την εξασφάλιση «φυσικών» και «αυθεντικών» τροφίμων αποτελεί μία ιδιαίτερα εμφανή καταναλωτική τάση. Άλλες σύγχρονες καταναλωτικές τάσεις έχουν να κάνουν με την υγιεινή και την ασφάλεια των τροφίμων και με την καλή μεταχείριση (ευζωία) των ζώων, ιδιαίτερα αυτών που προορίζονται για ανθρώπινη διατροφή – ακόμα και κατά την σφαγή τους.

Τουρισμός και Αναψυχή: Κατά την επόμενη δεκαετία, οι οικονομικοί αναλυτές προβλέπουν πως η οικονομική ανάπτυξη θα συνεχιστεί με ρυθμούς που θα κυμανθούν ανάμεσα στο 2,5-2,8% ή και περισσότερο σε ορισμένες χώρες της ευρωζώνης. Τα πραγματικά εισοδήματα των ευρωπαίων καταναλωτών θα αυξηθούν κατά παρόμοια ποσοστά, γεγονός που θα αυξήσει την κατανάλωση σε όλα τα προϊόντα και τις υπηρεσίες αλλά, κυρίως θα αυξήσει την ζήτηση και τις δαπάνες στον τουρισμό και σε άλλες υπηρεσίες αναψυχής

Κατανάλωση τροφίμων: Οι δαπάνες των καταναλωτών σε τρόφιμα συνδέονται άμεσα με το διαθέσιμο εισόδημά τους, αν και μόνο ένα μικρό ποσοστό της αύξησης του εισοδήματός τους διατίθεται για την αγορά τροφίμων. Η αύξηση των δαπανών για τρόφιμα είναι πολύ μεγαλύτερη για έτοιμα φαγητά που καταναλώνονται σε εστιατόρια και σε άλλους χώρους εστίασης και διασκέδασης, παρά σε τρόφιμα που αγοράζονται για την παρασκευή φαγητών στο σπίτι. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται, επίσης, ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον εκ μέρους των καταναλωτών για την προέλευση και την ιχνηλασιμότητα των τροφίμων. Για παράδειγμα, τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί θεαματική αύξηση, τόσο στην Ελλάδα όσο και στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, στην κατανάλωση αγροτικών προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας. Επίσης, οι καταναλωτές έχουν δείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την προέλευση των τροφίμων που καταναλώνουν και για το κατά πόσο οι παραγωγοί των τροφίμων τους εφαρμόζουν ορθές γεωργικές πρακτικές, προστατεύουν το φυσικό περιβάλλον, και μεταχειρίζονται με καλό τρόπο τα ζώα τους (ευζωία των ζώων).

Μεταβαλλόμενες Κοινωνικές Αξίες: Οι κοινωνικές αξίες ασκούν μία σημαντική επιρροή στην οικονομική εξέλιξη κάθε έθνους και κάθε λαού. Στην Ελλάδα και, γενικότερα, στην Ευρώπη οι καταναλωτές έχουν γίνει κατά τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερα προσεκτικοί και απαιτητικοί αναφορικά με την ποιότητα και την προέλευση των τροφίμων που καταναλώνουν, την ασφάλεια και την υγιεινή τους, καθώς επίσης και τους κινδύνους που δημιουργούν η απερίσκεπτη καταστροφή του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Οι οικονομικές διαστάσεις αυτών των μεταβαλλόμενων κοινωνικών αξιών όσον αφορά τις διατροφικές συνήθειες και την αξία του φυσικού περιβάλλοντος έχουν και θα έχουν σοβαρές επιπτώσεις στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του αγροδιατροφικού μας συστήματος και στην ευρύτερη οικονομία της υπαίθρου, αφού η παραγωγή τροφίμων θα συνεχίσει να αποτελεί έναν από τους βασικότερους τομείς οικονομικής δραστηριότητας στην ευρύτερη οικονομία της υπαίθρου.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Ο Διαχωρισμός «Πόλη-Υπαίθρος»: Η παλιά αντίληψη περί αστού και επαρχιώτη δεν αποτελεί σήμερα παρά μία ιστορική ανάμνηση. Οι υποτιθέμενες οικονομικές, κοινωνικές, γεωγραφικές και τεχνολογικές διαφορές ανάμεσα στις αστικές περιοχές και τις περιοχές

της υπαίθρου έχουν ξεθωριάσει έντονα και στις περισσότερες περιπτώσεις έχουν εκλείψει εντελώς. Αν αυτές υφίστανται και στο βαθμό που υφίστανται αφορούν περισσότερο συγκεκριμένες ιδιαίτερα απομακρυσμένες, ιδιαίτερα ορεινές και δύσβατες περιοχές. Η ουσιαστική βελτίωση του οδικού δικτύου της χώρας, η θεαματική αύξηση των ιδιωτικής χρήσεως αυτοκινήτων, η επανάσταση που έχει σημειωθεί στις τηλεπικοινωνίες, με ιδιαίτερη έμφαση στην κινητή τηλεφωνία, και η συνεχιζόμενη επανάσταση στην πληροφορική έχουν ρίξει άπαξ και δια παντός τα διαχωριστικά τείχη ανάμεσα στις αστικές περιοχές και την υπαίθρο χώρα.

Συγκοινωνίες και Κινητικότητα: Η ελληνική κοινωνία καθίσταται κατά έναν συνεχώς επιταχυνόμενο τρόπο μία «κινητική κοινωνία». Πριν από περίπου μία 50ετία – κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '50 – ο μέσος Έλληνας ταξίδευε ελάχιστα χιλιόμετρα ημερησίως, αν ταξίδευε καθόλου. Σήμερα, ο μέσος Έλληνας ταξιδεύει δεκάδες χιλιόμετρα ημερησίως και στο εγγύς μέλλον η τάση αυτή θα αυξηθεί ακόμα περισσότερο. Τα ιδιωτικής χρήσης αυτοκίνητα αποτελούν τον κύριο τρόπο μετακίνησης των πολιτών, όπως συμβαίνει και σε όλες τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

TO OPAMA

TO OPAMA

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΤΟ ΟΡΑΜΑ

Το όραμα για την μελλοντική ανάπτυξη της ελληνικής γεωργίας και της υπαίθρου δεν μπορεί παρά να αποτελείται από ένα τρίπτυχο:

- ✓ ένα όραμα για τη γεωργία, που αποτελεί και θα συνεχίσει να αποτελεί τον κυριότερο τομέα οικονομικής δραστηριότητας για πολλές περιοχές της ελληνικής υπαίθρου κατά την επόμενη δεκαετία.
- ✓ ένα όραμα για τη βιομηχανία τροφίμων, που σε όλες σχεδόν τις περιοχές της υπαίθρου αποτελεί την κατεξοχήν οικονομική δραστηριότητα του δευτερογενούς τομέα της οικονομίας και που, σε συνδυασμό με τον πρωτογενή τομέα της γεωργικής παραγωγής, αποτελεί το δεύτερο μεγάλο στοιχείο του αγροδιατροφικού μας τομέα.
- ✓ ένα όραμα για την κοινωνία και την οικονομία της υπαίθρου γενικά, ανεξάρτητα από τη σημασία και το ρόλο που παίζει ο αγροδιατροφικός τομέας.

A. ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Δύο είναι οι κύριοι στόχοι που κυριαρχούν στην αγροτική μας πολιτική για το μέλλον της ελληνικής γεωργίας :

- **Η δημιουργία και διατήρηση ενός δυναμικού και ανταγωνιστικού αγροδιατροφικού τομέα:** Καθώς ο αγροδιατροφικός τομέας της χώρας μας συμβάλλει κατά 18% στην απασχόληση του ανθρώπινου δυναμικού, κατά 8% στον σχηματισμό του εθνικού μας εισοδήματος και κατά 30% περίπου στην αξία των εξαγωγών μας, η ανταγωνιστικότητά του αποτελεί στόχο πρώτης προτεραιότητας της πολιτικής μας. Βασικός παράγοντας που συμβάλλει καθοριστικά στην ανταγωνιστικότητα του αγροδιατροφικού τομέα είναι η αποτελεσματικότητα του πρωτογενούς αγροτικού τομέα.
- **Διατήρηση του κατά το δυνατόν μεγαλύτερου αριθμού αγροτικών νοικοκυριών στην ύπαιθρο:** Η γεωργία παίζει έναν κρίσιμο ρόλο στην οικονομική και κοινωνική ζωή των κατοίκων της υπαίθρου. Η διατήρηση του κατά το δυνατόν μεγαλύτερου αριθμού αγροτικών νοικοκυριών στην ελληνική ύπαιθρο είναι ένας ιδιαίτερα επιθυμητός στόχος που πρέπει να επιτύχουμε ενσυνείδητα με την πολιτική μας.

Υπάρχει, φυσικά, κάποια αντίφαση ανάμεσα στους δύο αυτούς στόχους, αλλά με τα κατάλληλα μέτρα πολιτικής μπορούν να επιτευχθούν και οι δύο αυτοί, ιδιαίτερα επιθυμητοί, στόχοι. Εξάλλου, η ιδιαίτερα ευνοϊκή αναπτυξιακή πορεία της χώρας μας κατά την τρέχουσα περίοδο μας δίνει μια μοναδική ευκαιρία για την ταυτόχρονη επίτευξη των δύο αυτών στόχων. Ο ψηλός ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας, η ισχυρή ανάπτυξη του τουρισμού, τα ελκυστικά κίνητρα των ιδιαίτερα μεγάλων επενδύσεων στην ύπαιθρο, και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας δημιουργούν νέες ευκαιρίες για την κοινωνία της υπαίθρου. Πολλοί αγρότες με μικρές ή μη βιώσιμες γεωργικές εκμεταλλεύσεις μπορούν τώρα να παραμείνουν στην ύπαιθρο ως αγρότες μερικής απασχόλησης με εξωγεωργική μόνιμη ή εποχική απασχόληση.

Ατενίζοντας προς το μέλλον, η ελληνική γεωργία χρειάζεται ένα ξεκάθαρο και ρεαλιστικό όραμα με προοπτική 10ετίας. Ένα τέτοιο όραμα θα πρέπει να βασίζεται σε μια απόλυτα ρεαλιστική κατανόηση του διεθνούς ανταγωνιστικού και πολιτικού περιβάλλοντος στο οποίο καλούνται να λειτουργήσουν οι Έλληνες αγρότες. Δεν είναι δυνατό, στο στάδιο αυτό, να γίνουν ακριβείς προβλέψεις για το πώς θα καταλήξουν οι πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο της ΠΟΕ. Ωστόσο, το βέβαιο είναι πως όλες οι τάσεις και οι προβλέψεις καταλήγουν προς ακόμα μεγαλύτερη απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου αγροτικών προϊόντων και τροφίμων και σκληρότερο ανταγωνισμό στις διεθνείς αγορές. Ταυτόχρονα, είναι σαφές πως οι καταναλωτές γίνονται πιο απαιτητικοί όσον αφορά την ποιότητα, την ασφάλεια και την ποικιλία των τροφίμων, ενώ οι φορολογούμενοι πολίτες ασκούν τώρα μεγαλύτερη επιρροή στη χάραξη της αγροτικής πολιτικής και κυρίως σε μέτρα πολιτικής που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος και στην ευημερία του ζωικού πληθυσμού. Οι Έλληνες αγρότες θα πρέπει να στηριχθούν με κάθε δυνατό μέσον για να προσαρμοστούν, κατά αποτελεσματικό τρόπο, στο νέο αυτό περιβάλλον.

Το όραμά μας, συνεπώς, είναι για έναν αγροτικό τομέα που θα είναι ανταγωνιστικός σε όλες τις πτυχές του, ικανός να παράγει προϊόντα ποιότητας, σε πρότυπα και στάνταρ που απαιτούν και προσδοκούν οι Ευρωπαίοι καταναλωτές, σε τιμές συγκριτικά ανταγωνιστικές με τους άλλους Ευρωπαίους αγρότες.

Πιστεύουμε πως η ανάγκη της ανταγωνιστικότητας θα προκαλέσει σημαντικές αλλαγές στη διάρθρωση των γεωργικών μας εκμεταλλεύσεων. Δεν πιστεύουμε, ωστόσο, πως αυτές οι αλλαγές θα πρέπει να οδηγήσουν αναγκαστικά σε εγκατάλειψη της υπαίθρου, όπως προφητεύουν ορισμένες «Κασσάνδρες». Εξάλλου, μια νέα διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της χώρας είναι σε εξέλιξη κατά την τελευταία 20ετία και αυτή η διαδικασία επιταχύνεται από τις δυνάμεις της οικονομικής ανάπτυξης των τελευταίων ετών.

Ένα σημαντικό συστατικό στοιχείο του οράματος για την ελληνική γεωργία μετά από μία δεκαετία είναι ένας ουσιαστικά παραγωγικός και δυναμικός αγροτικός τομέας πλήρως

απασχολουμένων επαγγελματιών αγροτών. Οι αγρότες αυτοί θα τύχουν κάθε δυνατής συμπαράστασης για να εκσυγχρονίσουν τις γεωργικές τους εκμεταλλεύσεις και να τις καταστήσουν απόλυτα ανταγωνιστικές με διεθνή πρότυπα.

Οι ιδιαίτερες κλιματολογικές συνθήκες, η διάρθρωση της ελληνικής γεωργίας, η παράδοση, αλλά και η διάρθρωση της εθνικής μας οικονομίας με τον ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο που παίζει ο τουρισμός, ευνοούν την παραγωγή πολύ καλής ποιότητας «μεσογειακών προϊόντων». Συνεπώς, η «μεσογειακή διατροφή», η «ποιοτική γεωργία», και η «βιολογική γεωργία» πρέπει να αποτελέσουν την «αιχμή του δόρατος» της ελληνικής γεωργίας κατά την επόμενη δεκαετία. Η στρατηγική αυτή επιλογή ευνοείται, επίσης, από τις διατροφικές τάσεις των καταναλωτών στις σύγχρονες «κοινωνίες της αφθονίας», από τη νέα διεύρυνση της Κοινότητας καθώς η ελληνική γεωργία είναι σαφώς συμπληρωματική (και όχι ανταγωνιστική) στη γεωργία της ΕΕ-25, και από τη δυναμική ανάπτυξη του τουρισμού που προσθέτει 12.000.000 επιπλέον καταναλωτές στη χώρα μας σε κάθε τουριστική περίοδο.

Κάθε ρεαλιστική αξιολόγηση των στοιχείων και των τάσεων που διαμορφώνουν το μέλλον δείχνει πως ο αριθμός των πλήρως απασχολουμένων αγροτών θα μειωθεί στο μέλλον καθώς αναπτύσσονται νέες και πιο προσοδοφόρες ευκαιρίες απασχόλησης στον εξωγεωργικό τομέα της υπαίθρου και καθώς οι παραμένοντες στο γεωργικό επάγγελμα αγρότες προσπαθούν να μεγαλώσουν τις γεωργικές τους εκμεταλλεύσεις, ώστε να αποκτήσουν μία μεγαλύτερη κλίμακα δραστηριοτήτων και να καταστούν βιώσιμες. Οι αγρότες που είναι κάτοχοι μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων επιλέγουν, κατά συνεχώς αυξανόμενο αριθμό, τη μερική απασχόληση στη γεωργία. Σε πολλές περιπτώσεις, τα εξωγεωργικά εισοδήματα των μικρομεσαίων αγροτών είναι σαφώς μεγαλύτερα από τα εισοδήματα που προέρχονται αποκλειστικά από γεωργική δραστηριότητα. Όλες οι αντικειμενικές αξιολογήσεις οδηγούν στο συμπέρασμα πως η «γεωργία μερικής απασχόλησης» θα αυξηθεί σημαντικά στην Ελλάδα κατά την επόμενη δεκαετία, καθώς η εθνική οικονομία θα συνεχίσει να αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς, δημιουργώντας νέες ευκαιρίες απασχόλησης και εισοδήματος στους κατοίκους της υπαίθρου. Η εξέλιξη αυτή είναι, αναμφίβολα, μία ιδιαίτερα θετική εξέλιξη, καθώς αποτελεί τη μόνη ρεαλιστική επιλογή βιωσιμότητας και ευημερίας για τους μικρομεσαίους αγρότες στον συνεχώς αυξανόμενο ανταγωνισμό του ευρωπαϊκού και του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος.

Συνεπώς, ένα σημαντικό χαρακτηριστικό στοιχείο του οράματος για το μέλλον της ελληνικής γεωργίας και της υπαίθρου είναι η ύπαρξη μίας ιδιαίτερα συνεκτικής κοινωνίας στην ελληνική υπαίθρο όπου οι παλιές διαφορές ανάμεσα στην αγροτική και την αστική κοινωνία δεν θα είναι πλέον ευδιάκριτες, όπως συμβαίνει μέχρι σήμερα, και στην οποία τα αγροτικά νοικοκυριά θα δημιουργήσουν ένα ασφαλές μέλλον μέσω της πλήρους και απεριόριστης συμμετοχής τους στο σύνολο των δραστηριοτήτων αυτής της συνεκτικής κοινωνίας της υπαίθρου. Η εξέλιξη αυτή, στην υλοποίηση της οποίας θα συμβάλει η

Κυβέρνηση με όλα τα δυνατά μέσα πολιτικής, αποτελεί και τον πυρήνα το οράματός μας για την διατήρηση όσο το δυνατόν μεγαλύτερου αριθμού αγροτικών νοικοκυριών στην ελληνική ύπαιθρο του μέλλοντος.

Τα τελευταία χρόνια, το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο αναγνωρίζει όλο και περισσότερο τον σημαντικό ρόλο που παίζουν οι αγρότες στη δημιουργία και στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος της χώρας μας. Εξάλλου, ένα όμορφο και περιποιημένο φυσικό περιβάλλον αποτελεί πηγή πλούτου και απόλαυσης και για την κοινωνία της υπαίθρου.

Ως αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων, το κοινωνικό σύνολο προσδοκά από τον αγροτικό πληθυσμό να παίξει τον ρόλο του «αγγέλου-φύλακα» και του «συντηρητή» του φυσικού περιβάλλοντος. Οι Έλληνες και οι Ευρωπαίοι φορολογούμενοι θεωρούν ότι είναι απόλυτα δικαιολογημένη η αποζημίωση των αγροτών που παίζουν αυτό τον σημαντικό ρόλο, αφού ολόκληρη η κοινωνία ωφελείται από αυτόν τον σημαντικό ρόλο των αγροτών. Το όραμα, συνεπώς, της κοινωνίας μας για την γεωργία του μέλλοντος είναι μία γεωργία που εφαρμόζει «ορθές γεωργικές πρακτικές», σεβόμενη απόλυτα τη φύση, γεγονός που εγγυάται την αειφόρο ανάπτυξη και για τις επόμενες γενιές των Ελλήνων πολιτών. Το όραμά μας για μία ποιοτική και αειφόρο γεωργία δεν έρχεται σε αντίφαση με την ανάγκη ύπαρξης μιας ανταγωνιστικής γεωργίας. Σε τελική ανάλυση, οι καταναλωτές απαιτούν όλο και περισσότερο διαβεβαιώσεις πως τα προϊόντα που καταναλώνουν είναι υγιή και πως παράγονται κατά τρόπο που είναι σύμφωνος με τις βασικές αρχές και τις αξίες τους. Συνεπώς, στο μέλλον δεν θα μπορέσει κανείς να είναι ανταγωνιστικός αν δεν παράγει προϊόντα με σεβασμό στο περιβάλλον ή αν δεν τηρεί τα υψηλά πρότυπα που αφορούν την ευζωία και την υγιεινή μεταχείριση των ζώων.

Συνοψίζοντας, λοιπόν, το όραμά μας για την ελληνική γεωργία του μέλλοντος είναι για

- **μία δυναμική και ανταγωνιστική γεωργία,**
- **που αποτελείται από αγροτικά νοικοκυριά τόσο πλήρους, όσο και μερικής απασχόλησης,**
- **παράγει προϊόντα ποιότητας χρησιμοποιώντας ορθές γεωργικές πρακτικές,**
- **εξασφαλίζει ένα ικανοποιητικό εισόδημα στις αγροτικές οικογένειες**
- **εστιάζει τις παραγωγικές της δραστηριότητες στην ικανοποίηση των απαιτήσεων και των προσδοκιών των καταναλωτών,**
- **συνεργάζεται στενά με τη, συνεταιριστική και ιδιωτική, βιομηχανία τροφίμων,**
- **είναι πλήρως και συνεκτικά ενσωματωμένη στην οικονομία και στην κοινωνία της υπαίθρου, και**
- **συμβάλλει θετικά και ουσιαστικά στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και των σπάνιων φυσικών πόρων.**

B. ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Η γεωργία και η βιομηχανία τροφίμων αποτελούν τα δύο συστατικά στοιχεία του αγροδιατροφικού μας τομέα. Η επιτυχία του καθενός εξαρτάται από την επιτυχία του άλλου. Το όραμά μας, συνεπώς, για την βιομηχανία τροφίμων είναι απόλυτα σύμφωνο με το όραμά μας για τη γεωργία, αφού και τα δύο μαζί δημιουργούν το ευρύτερο όραμά μας για τον αγροδιατροφικό τομέα της χώρας μας.

Η τοποθέτηση των ελληνικών τροφίμων στο τραπέζι των Ευρωπαϊκών καταναλωτών και των καταναλωτών των άλλων χωρών του πλανήτη αποτελεί το στρατηγικό όραμα που καθοδηγεί την πολιτική μας και που κατευθύνει τις προσπάθειες όλων των κοινωνικών εταίρων του αγροδιατροφικού τομέα. Η υλοποίηση αυτού του κοινού στρατηγικού μας οράματος απαιτεί τη συγκέντρωση της προσοχής μας στις επιθυμίες και στις προσδοκίες του τελικού καταναλωτή των τροφίμων μας σε όλα τα στάδια της παραγωγής τους: από το χωράφι και τον στάβλο ως το τραπέζι του καταναλωτή. Συνεπώς, κάθε κρίκος της διατροφικής αλυσίδας, από τον αγρότη μέχρι τον τελικό λιανέμπορο και τον εστίατορα, οφείλει να πράξει στο ακέραιο το καθήκον του.

Οι σύγχρονοι καταναλωτές είναι πολύ πιο απαιτητικοί γιατί γνωρίζουν αρκετά καλά την ποιότητα, την υγιεινή και την ασφάλεια των τροφίμων και απαιτούν νέες ποικιλίες τροφίμων με υψηλά πρότυπα ποιότητας και εγγυημένης ασφάλειας. Το λιανικό εμπόριο των τροφίμων διέρχεται μία περίοδο σκληρότατου ανταγωνισμού, γεγονός που έχει ωφελήσει ουσιαστικά τους καταναλωτές, τόσο από πλευράς ποιότητας όσο και από πλευράς τιμών. Ο οξύτατος ανταγωνισμός στο επίπεδο του λιανικού εμπορίου δίνει ιδιαίτερη σημασία στο μάρκετινγκ που πρέπει να έχει ως επίκεντρο του ενδιαφέροντός του τον καταναλωτή και που εξασφαλίζει υψηλά πρότυπα υγιεινής και ασφάλειας στα τρόφιμα.

Η ελληνική βιομηχανία τροφίμων θα αντιμετωπίσει μία σειρά προκλήσεων κατά την επόμενη δεκαετία. Μεταξύ αυτών θα είναι η πίεση προς τα κάτω των τιμών και των περιθωρίων κέρδους, για πολλούς και διάφορους λόγους, με κυριότερους τη συνέχιση της παγκοσμιοποίησης, τον εξορθολογισμό των αλυσίδων του λιανικού εμπορίου, και την παραπέρα απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου τροφίμων ως αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων στον ΠΟΕ, αλλά και λόγω της διεύρυνσης της Ε.Ε.

Συνεπώς, ένα βασικό συστατικό στοιχείο του οράματός μας για την βιομηχανία τροφίμων είναι ένας τομέας με ισχυρή βούληση να εξαντλήσει κάθε δυνατότητα να καταστεί άκρως ανταγωνιστικός. Αυτό έχει, βέβαια, τονιστεί κατά κόρον στο παρελθόν, αλλά οι προκλήσεις που θα αντιμετωπίσει ο τομέας στο εγγύς και απώτερο μέλλον καθιστούν την όσο το δυνατό μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα μίαν άκρως επιτακτική ανάγκη.

Ο τομέας των τροφίμων δεν είναι ένας ομοιογενής τομέας. Οι επιμέρους επιχειρήσεις του τομέα θα ακολουθήσουν, φυσικά, την δική τους στρατηγική και πολιτική για το μέλλον. Ωστόσο, θα πρέπει να γίνει μία διαφοροποίηση ανάμεσα στις επιχειρήσεις που διαχειρίζονται ανώνυμα αγροτικά προϊόντα χωρίς ταυτότητα (commodities) –π.χ. σιτηρά, βαμβάκι, καπνά, κ.λ.π.- και αυτές που διαχειρίζονται επώνυμα τρόφιμα.

Η διαχείριση και πρώτη μεταποίηση ανώνυμων αγροτικών προϊόντων θα συνεχίσει να αποτελεί μία δραστηριότητα μεγάλου ενδιαφέροντος για τον ελληνικό αγροδιατροφικό τομέα. Αυτό που έχει μεγάλη σημασία για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα είναι η κλίμακα και η αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων, συνοδευόμενη από ένα λογικό ποσοστό κερδοφορίας. Το όραμά μας για το μέλλον αυτών των επιχειρήσεων είναι ένας πολύ μικρότερος αριθμός επιχειρήσεων, μεγάλου μεγέθους, που λειτουργούν σε μία κλίμακα μεγέθους εφάμιλλου των αντίστοιχων επιχειρήσεων άλλων Κ-Μ της Ε.Ε. Τα κύρια χαρακτηριστικά επιτυχημένων επιχειρήσεων του υποτομέα στο μέλλον θα είναι εγκαταστάσεις μεγαλύτερου μεγέθους από τις σημερινές, επενδύσεις σε σύγχρονη τεχνολογία αυτοματισμών, επιλιμένα κέντρα για εξαγωγές και μεγάλη αύξηση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας ως αποτέλεσμα των πιο πάνω. Η τυχόν ολιγοπία και καθυστέρηση εφαρμογής τέτοιου είδους μέτρων θα είναι σε βάρος όχι μόνον των επιμέρους επιχειρήσεων αλλά και του αγροδιατροφικού τομέα της χώρας συνολικά.

Οι αλλαγές που σημειώνονται στις επιθυμίες και τις προτιμήσεις των καταναλωτών δημιουργούν νέες ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις που παράγουν και εμπορεύονται επώνυμα τρόφιμα. Τα κύρια συστατικά στοιχεία ανταγωνιστικότητας σε αυτόν τον υποτομέα είναι η καινοτομία, το μάρκετινγκ και η ικανότητα να ικανοποιούν την επιθυμία των μεγάλων αλυσίδων λιανικού εμπορίου με κανονική ροή προϊόντων σταθερής ποιότητας. Οι συνεχώς αυξανόμενες δαπάνες έρευνας της αγοράς και επιθετικού μάρκετινγκ για τις επιχειρήσεις αυτού του υποτομέα φέρνουν στο προσκήνιο, επίσης, την μεγάλη κλίμακα μεγέθους των επιχειρήσεων ή τουλάχιστον την σύναψη στρατηγικών συμμαχιών και άλλου είδους συνεργασιών των επιχειρήσεων μικρού και μεσαίου μεγέθους. Φυσικά, η παραγωγή και η εμπορία συγκεκριμένων προϊόντων ΠΟΠ, ΠΓΕ, κ.λ.π. ή η προμήθεια αγορών niche με τέτοιου είδους προϊόντα αφήνει αρκετό χώρο δραστηριοποίησης στις μικρές, ευέλικτες επιχειρήσεις. Το όραμά μας, συνεπώς, γι' αυτόν τον υποτομέα θα πρέπει να είναι για έναν σχετικά μεγάλο αριθμό μικρομεσαίων επιχειρήσεων, κατανομημένες σε όλο το μήκος και πλάτος της ελληνικής υπαίθρου, και ορισμένες από αυτές βασισμένες μέσα σε συγκεκριμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, με ισχυρές επιχειρηματικές ικανότητες και δυνατότητες καινοτομίας, που να μπορούν να κινούνται με ευελιξία σε συνεχώς εξελισσόμενες αγορές. Το επίκεντρο του ενδιαφέροντος τους θα είναι συγκεκριμένες αγορές όπου υπάρχει ζήτηση για υψηλής ποιότητας πιστοποιημένα προϊόντα. Φυσικά, στον υποτομέα αυτόν των τροφίμων θα

υπάρχουν και ορισμένες επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας με ευρεία γκάμα προϊόντων που θα μπορούν να ικανοποιούν τις απαιτήσεις των μεγάλων αλυσίδων τροφίμων και τις ανάγκες για προϊόντα λαϊκής κατανάλωσης.

Συνοψίζοντας, το όραμά μας για μία ανταγωνιστική βιομηχανία τροφίμων κατά το 2013 είναι για :

- **μία βιομηχανία προσανατολισμένη στις ανάγκες και στις επιθυμίες του καταναλωτή**
- **με ισχυρή έμφαση προς την καινοτομία, την ποιότητα, την υγιεινή και την ασφάλεια των τροφίμων**
- **με ισχυρό επιθετικό μάρκετινγκ, σε ατομική ή συλλογική βάση**
- **βασισμένη στην ανάπτυξη ισχυρών δεσμών συνεργασίας με τους αγρότες-παραγωγούς**
- **με την αναγκαία για την εξειδίκευσή της κλίμακα δραστηριότητας και μεγέθους**
- **που εξασφαλίζει επαρκή κέρδη για τις επενδύσεις της και την προσέλκυση και διατήρηση ικανών και έμπειρων στελεχών μάνατζμεντ.**

Γ. ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ

Η Ελληνική ύπαιθρος έχει γίνει μάρτυρας πολλών και σημαντικών οικονομικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και τεχνολογικών αλλαγών κατά την τελευταία εικοσαετία. Μεταξύ άλλων, έχει σημειωθεί μία σημαντική αύξηση της συμβολής του τριτογενή τομέα στην οικονομία της υπαίθρου – με αιχμή δόρατος τον τουρισμό – με αντίστοιχη μείωση της συμβολής του πρωτογενούς τομέα και κυρίως της γεωργίας.

Οι εξελίξεις αυτές προβλέπεται να ενταθούν ακόμα περισσότερο στο εγγύς και απώτερο μέλλον καθώς οι «άνεμοι της αλλαγής», που αναλύσαμε στο πρώτο μέρος (βλ. Μέρος Πρώτο: οι Προκλήσεις) πνέουν τώρα ορμητικά στην Ελληνική ύπαιθρο, δημιουργώντας μία ισχυρή διαδικασία ταχύτατων και βαθύτατων αλλαγών.

Η οικονομία και η κοινωνία της ελληνικής υπαίθρου δεν αποτελούν ένα ομοιογενές και ενιαίο σύνολο σε ολόκληρη την επικράτεια και, συνεπώς, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι διάφορες περιοχές της δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά με μία ενιαία και οριζόντια πολιτική. Ορισμένες περιοχές της ελληνικής υπαίθρου έχουν δείξει αξιοσημείωτη προσαρμοστικότητα στις εξελίξεις και συνεχίζουν να ευημερούν, ενώ άλλες περιοχές αντιμετωπίζουν λιγότερο ή περισσότερο σοβαρά προβλήματα οικονομικής προσαρμοστικότητας. Αν και τα περισσότερα από αυτά τα προβλήματα προέρχονται από ευρύτερες κοινωνικές, τεχνολογικές και οικονομικές αλλαγές που πραγματοποιούνται σε διεθνές επίπεδο, η κατάλληλη εθνική πολιτική μπορεί να συμβάλει στην άμβλυνση ή ακόμα και στην εξάλειψη ορισμένων ή και όλων αυτών των προβλημάτων. Ορισμένες περιοχές της υπαίθρου και ορισμένοι τομείς των οικονομιών της υπαίθρου αντιμετωπίζουν προβλήματα διαρθρωτικού χαρακτήρα, ενώ άλλες περιοχές και άλλοι τομείς εμφανίζουν έλλειψη δυναμισμού και ικανότητας διαφοροποίησης της παραγωγικής τους βάσης. Αν και σε όλες τις περιοχές της υπαίθρου το αγροτικό προϊόν συνεχίζει να αυξάνεται τόσο σε όγκο όσο και σε αξία, η συμβολή της αγροτικής δραστηριότητας τόσο στην απασχόληση όσο και στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) συνεχίζει να μειώνεται σε σχέση με άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας και η γεωργία γενικά αντιμετωπίζει ένα μείγμα δυσκολιών κυκλικού και διαρθρωτικού χαρακτήρα, αν και συνεχίζει να στηρίζεται με συνεχώς αυξανόμενα ποσά επιδοτήσεων από τον κρατικό και τον κοινοτικό προϋπολογισμό.

Η ανάγκη για αλλαγή πολιτικής

Χωρίς αλλαγή στην πολιτική, τα προβλήματα αυτά και οι εντάσεις που δημιουργούν θα οξυνθούν ενδεχομένως περισσότερο με σοβαρές επιπτώσεις σε ορισμένες περιοχές της υπαίθρου. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ειδικών, χωρίς αλλαγή στην υφιστάμενη πολιτική, οι περιοχές της υπαίθρου θα συνεχίσουν να αντιμετωπίζουν σοβαρές

οικονομικές δυσχέρειες. Ο αγροτικός τομέας, που αποτελεί τον κυρίαρχο τομέα οικονομικής δραστηριότητας σε πολλές από αυτές τις περιοχές, θα αντιμετωπίσει ακόμα μεγαλύτερες προκλήσεις στο μέλλον καθώς θα επεκτείνεται η απελευθέρωση των αγορών, θα ισχυροποιείται η παγκοσμιοποίησή τους και θα εντείνεται ο ανταγωνισμός. Γενικά, το *status quo* στην υφιστάμενη πολιτική δεν αποτελεί λύση. Το πλαίσιο πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου χρειάζεται εκσυγχρονισμό.

Ένα νέο πλαίσιο πολιτικής

Το νέο πλαίσιο πολιτικής θα πρέπει να βασιστεί στα εξής επιμέρους στοιχεία:

- **Ο ρόλος της κυβέρνησης στην ανάπτυξη της υπαίθρου.** Η Κυβέρνηση πρέπει να παίξει έναν κυρίαρχο ρόλο για την επίτευξη συγκεκριμένων και προκαθορισμένων οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων. Στην προσπάθειά της αυτή, η Κυβέρνηση οφείλει να αναγνωρίσει επίσης το κόστος της παρέμβασής της και το γεγονός ότι η κυβερνητική παρέμβαση μπορεί να αποτύχει, όπως και η αγορά μπορεί να αποτύχει.
- **Τεκμηρίωση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι επιμέρους περιοχές της υπαίθρου** τα οποία θα επιδιώξουν να αντιμετωπίσουν οι νέες μας πολιτικές. Για το σκοπό αυτό η Κυβέρνηση θα προχωρήσει άμεσα στη σύσταση ενός Συμβουλίου Εμπειρογνομόνων για την Ανάπτυξη της Υπαίθρου και μιας Μονάδας Τεκμηρίωσης των Προβλημάτων της Υπαίθρου στο Υπουργείο Γεωργίας.
- Τρίτο και πιο σημαντικό, χρειάζεται **ένα σαφές και συνεκτικό όραμα για το μέλλον της ελληνικής υπαίθρου** που να στηρίζεται στην πλατειά και, ει δυνατόν, στην ομόφωνη αποδοχή όλων των κοινωνικών εταίρων.

Το όραμά μας για την ελληνική ύπαιθρο του 2013 θα πρέπει να στοχεύει προς μία ύπαιθρο στην οποία,

- θα υπάρχουν βιώσιμες και ισχυρές κοινότητες γεμάτες ζωντάνια, με δημογραφική ισορροπία, ικανοποιητικό εισόδημα και επαρκή απασχόληση (**βιώσιμη ύπαιθρος**)
- οι κάτοικοί τους θα προσαρμόζονται με ευκολία στις μεγάλες οικονομικές, κοινωνικές, πολιτισμικές και περιβαλλοντικές αλλαγές (**ζωντανή ύπαιθρος**)
- θα απολαμβάνουν ένα επίπεδο διαβίωσης και μία ποιότητα ζωής αντάξια μιας σύγχρονης και ισχυρής Ελλάδας (**ευημερούσα ύπαιθρος**)
- θα διατηρηθεί ο μέγιστος δυνατός αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων, κυρίως οικογενειακής μορφής (**αγροτική ύπαιθρος**)
- θα υπάρχουν ίσες ευκαιρίες ανάπτυξης για όλους τους κατοίκους της, οι οποίοι θα απολαμβάνουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, και την διαβίου μάθηση (**κοινωνικά δίκαιη ύπαιθρος**)
- οι κοινότητες της υπαίθρου θα συμμετέχουν ενεργά στα διάφορα όργανα λήψης των αποφάσεων που τις αφορούν σε μία κοινωνία που θα βασίζεται στις αρχές της ισότητας – κυρίως της ισότητας των δύο φύλων – και της κοινωνικής δικαιοσύνης (**δημοκρατική ύπαιθρος**)
- η πολιτιστική ταυτότητα των κοινοτήτων της υπαίθρου και κυρίως τα ήθη και τα έθιμα, οι παραδόσεις, η πολιτισμική κληρονομιά και ο «κοινοτισμός» όχι μόνον θα διατηρηθούν αλλά και θα ενισχυθούν ακόμα περισσότερο (**πολιτιστική ύπαιθρος**)
- θα υπάρχει σεβασμός για το φυσικό περιβάλλον – που αποτελεί ένα από τα κυριότερα στοιχεία του ενεργητικού της υπαίθρου – και η ανάπτυξη της οικονομίας της υπαίθρου θα στηρίζεται στις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης (**οικολογική ύπαιθρος**)
- θα υπάρχει έντονη κοινωνική συνοχή και συγκεκριμένα μέτρα πολιτικής για την εξάλειψη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (**κοινωνική ύπαιθρος**).

Οι Στρατηγικές

Οι Στρατηγικές

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΟΡΑΜΑΤΟΣ

Σύμφωνα με το όραμα που παρουσιάσαμε στο προηγούμενο Μέρος (Μέρος Τρίτο) του παρόντος φυλλαδίου και τις προκλήσεις που προβλέπεται να αντιμετωπίσει ο αγροδιατροφικός τομέας και η οικονομία της ελληνικής υπαίθρου κατά την επόμενη δεκαετία (βλ. Μέρος Πρώτο), μπορούμε τώρα να εντοπίσουμε μία σειρά στρατηγικών δράσεων που θα μας βοηθήσουν να υλοποιήσουμε το όραμά μας για τον ελληνικό αγροδιατροφικό τομέα και την ύπαιθρο κατά την επόμενη δεκαετία. Η κρατική πολιτική και η ιδιωτική δράση θα πρέπει να εστιάσουν την προσοχή τους σε αυτές τις στρατηγικές δράσεις ώστε με κοινή, συνεκτική και συντονισμένη προσπάθεια να κάνουμε το όραμά μας, για μία ισχυρή και ευημερούσα ύπαιθρο, πραγματικότητα.

Το Υπουργείο Γεωργίας, ως ένας από τους θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και αποστολή για την υλοποίηση αυτού του οράματος, θεωρεί ότι οι κυριότερες στρατηγικές δράσεις που οφείλουμε να επεξεργαστούμε κατά την διάρκεια του κοινωνικού διαλόγου, είναι οι εξής:

- 1. ικανοποίηση των επιθυμιών και των προσδοκιών των καταναλωτών,**
- 2. ανάπτυξη ενός άκρως ανταγωνιστικού τομέα τροφίμων,**
- 3. ανάπτυξη ενός βιώσιμου και ανταγωνιστικού γεωργικού τομέα, πλήρως και μερικώς απασχολουμένων αγροτών,**
- 4. ανάπτυξη μιας ισχυρής και ευημερούσας οικονομίας στην ελληνική ύπαιθρο, και**
- 5. αντιμετώπιση των προκλήσεων της νέας τεχνολογίας.**

Το Υπουργείο Γεωργίας πιστεύει πως η σωστή επεξεργασία και αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των πέντε βασικών στρατηγικών θα δημιουργήσουν τα γερά θεμέλια και τις προοπτικές για να γίνει το όραμά μας πραγματικότητα και γι' αυτό καλεί όλους τους άλλους ενδιαφερόμενους θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών να συμβάλουν εποικοδομητικά τόσο στην επεξεργασία όσο και στην υλοποίηση αυτών των στρατηγικών.

Στις παραγράφους που ακολουθούν, το Υπουργείο Γεωργίας παρουσιάζει συνοπτικά τις επιμέρους κυριότερες δράσεις κατά κύρια στρατηγική, που πρέπει να επεξεργαστούν από κοινού όλοι οι κοινωνικοί εταίροι κατά την διάρκεια του κοινωνικού διαλόγου.

1. ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΘΥΜΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΔΟΚΙΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ,

Χωρίς ικανοποίηση των επιθυμιών και των προσδοκιών των καταναλωτών δεν υπάρχει αγορά για τα ελληνικά τρόφιμα. Συνεπώς, η στρατηγική αυτή αποτελεί απόλυτη προτεραιότητα για την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα του ελληνικού αγροδιατροφικού τομέα στο μέλλον. Το ΥΠ.ΓΕ θεωρεί πως η ικανοποίηση των επιθυμιών και των προσδοκιών των καταναλωτών πρέπει να αποτελεί βασικό στόχο για όλους τους κρίκους της διατροφικής αλυσίδας – αγρότες, διακινητές, μεταποιητές, εμπόρους, λιανοπωλητές, και εστιάτορες.

Ποιες είναι, όμως, οι κύριες δράσεις που θα εξασφαλίσουν την ικανοποίηση αυτού του στρατηγικού στόχου;

- 1.1. Εξασφάλιση της Ασφάλειας των Τροφίμων**
- 1.2. Πιστοποίηση της Ποιότητας των Τροφίμων**
- 1.3. Εξασφάλιση των Υψηλότερων Στάνταρ στην Υγεία των Ζώων**
- 1.4. Εξασφάλιση των Υψηλότερων Στάνταρ στην Ευζωία των Ζώων**
- 1.5. Ανάπτυξη της Βιολογικής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας**

2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΝΟΣ ΑΚΡΩΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ,

Η βιομηχανία τροφίμων αποτελεί τον κυριότερο κλάδο του δευτερογενούς τομέα της εθνικής μας οικονομίας (μεταποιητικός τομέας). Προσφέρει πλήρη και μερική (εποχική) απασχόληση στο 15% περίπου του εργατικού δυναμικού, συμβάλει μαζί με τη γεωργία στο 30% των εξαγωγών μας και αποτελεί τη μοναδική «βιομηχανική ατμομηχανή» σε πολλές περιοχές της ελληνικής υπαίθρου.

Ο κλάδος αντιμετωπίζει μία σειρά προκλήσεων που προέρχονται από μία σειρά παράγοντες στους οποίους περιλαμβάνονται: οι νέες απαιτήσεις των καταναλωτών για υγιεινά, ασφαλή, και ποιοτικά τρόφιμα, η ανάπτυξη πολλών πολυεθνικών εταιριών με ισχυρά εμπορικά ονόματα (brands), η παγκοσμιοποίηση του εμπορίου των τροφίμων, η ανάπτυξη μεγάλων αλυσίδων λιανικού εμπορίου τροφίμων με ισχυρή διαπραγματευτική δύναμη, κλπ.

Για να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις, η βιομηχανία τροφίμων πρέπει να:

- ✓ *Να υιοθετήσει μία πιο επιθετική πολιτική μάρκετινγκ*
- ✓ *Να βελτιώσει ριζικά το επίπεδο της καινοτομικής της προσπάθειας για τους καταναλωτές μέσω, μεταξύ άλλων, ενίσχυση των δράσεων έρευνας και ανάπτυξης (R&D)*

- ✓ Να αναπτύξει ισχυρές στρατηγικές συνεργασίες και συμμαχίες σε όλο το μήκο και το πλάτος του αγροδιατροφικού τομέα, από τους αγρότες μέχρι τους καταναλωτές
- ✓ Να αναπτύξει την αναγκαία αποτελεσματικότητα και την κλίμακα μεγέθους και να αντιμετωπίσει το πρόβλημα εξορθολογισμού στους διάφορους υποκλάδους και, ειδικότερα στον τομέα μεταποίησης του κρέατος, του γάλακτος, του κρέατος πουλερικών, της μεταποίησης ιχθυηρών, στην μεταποίηση και εμπορία προϊόντων του κλάδου των φυτών μεγάλης καλλιέργειας, κλπ.
- ✓ Να εστιάσει την προσοχή της στους ταχύτατα αναπτυσσόμενους κλάδους των έτοιμων φαγητών, των προϊόντων μεσογειακής διατροφής, και των εξειδικευμένων προϊόντων ποιότητας (ΠΟΠ, ΠΓΕ, κλπ.).
- ✓ Να αναπτύξει την δυναμικότητα των μικρών επιχειρήσεων τροφίμων για εξειδικευμένες αγορές, και
- ✓ Να δώσει πολύ μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη του στελεχιακού της δυναμικού.

Γενικά, συνεπώς, οι δράσεις που θα πρέπει να επεξεργαστούμε όλοι οι κοινωνικοί εταίροι κατά την διάρκεια του κοινωνικού διαλόγου είναι, μεταξύ άλλων και οι εξής:

2.1. Υιοθέτηση μίας πιο Επιθετικής Πολιτικής Μάρκετινγκ

2.2. Βελτίωση του Επιπέδου Καινοτομίας που Αφορά στον Καταναλωτή

2.3. Ανάπτυξη Στρατηγικών Συνεργασιών και Συμμαχιών

2.4. Εστίαση προσπαθειών σε Κλάδους με Αυξημένη Προστιθέμενη Αξία

2.5. Ανάπτυξη των Ανθρωπίνων Πόρων του Τομέα

2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΠΛΗΡΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Κατά την επεξεργασία της στρατηγικής για την ανάπτυξη της ελληνικής γεωργίας κατά την επόμενη δεκαετία θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τις ανάγκες των διάφορων ομάδων των αγροτών όπως τις εντοπίσαμε στο Μέρος Πρώτο (βλ. Διάγραμμα). Οι πλήρως απασχολούμενοι αγρότες που κατέχουν τεχνοοικονομικά βιώσιμες εκμεταλλεύσεις χρειάζεται να μεγαλώσουν ακόμα περισσότερο τις γεωργικές τους εκμεταλλεύσεις και να τις καταστήσουν πιο σύγχρονες, αποτελεσματικές, και ανταγωνιστικές. Χρειάζονται επίσης να βελτιώσουν τις εμπορικές τους δομές τόσο κατά την αγορά εισροών γεωργικής παραγωγής, ώστε να μειώσουν το κόστος παραγωγής τους, όσο και κατά την εμπορία των προϊόντων τους, ώστε να μεγιστοποιήσουν τις τιμές που απολαμβάνουν και, κατά συνέπεια, τα κέρδη τους. Η οργάνωσή τους, συνεπώς, σε σύγχρονους, αυστηρά επιχειρηματικούς συνεταιρισμούς, είναι ενδεχομένως η καλύτερη

δυνατή λύση. Στο πλαίσιο αυτό, αξίζει ίσως να εξεταστεί από την ΠΑΣΕΓΕΣ και να εφαρμοστεί πιλοτικά από ομάδες αγροτών ο θεσμός των «νέων συνεταιρισμών», όπως αυτός εφαρμόζεται σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες.

Εξίσου, οι κάτοχοι μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων χρειάζονται ισχυρές και αποτελεσματικές εμπορικές δομές, τόσο κατά την αγορά των εισροών τους όσο και κατά την πώληση των προϊόντων τους, και η ενεργός συμμετοχή τους σε συνεταιρισμούς αποτελεί την καλύτερη δυνατή λύση. Πέραν αυτού, όμως, οι ανάγκες των μερικώς απασχολούμενων αγροτών δεν ταυτίζονται πάντα με τις ανάγκες των πλήρως απασχολούμενων αγροτών και η στρατηγική μας για το μέλλον της ελληνικής γεωργίας θα πρέπει να το λάβει αυτό σοβαρά υπόψη προτείνοντας κατάλληλα μέτρα πολιτικής για τους μερικώς απασχολούμενους αγρότες.

Μία άλλη κατηγορία αγροτών είναι αυτή που μπορούμε να πούμε ότι βρίσκεται σε μία μεταβατική κατάσταση. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τους ηλικιωμένους αγρότες, οι οποίοι κατά το τέλος της δεκαετίας που προγραμματίζουμε θα έχουν ενδεχομένως συνταξιοδοτηθεί, περιλαμβάνει επίσης μία κατηγορία νέων αγροτών που κατέχουν μικρές και μη-βιώσιμες εκμεταλλεύσεις και θα πρέπει συνεπώς να βρουν συμπληρωματική εξωγεωργική απασχόληση ώστε να καταστούν μερικά απασχολούμενοι αγρότες και, υπάρχει μία τρίτη κατηγορία μικρο-ιδιοκτητών οι περισσότεροι από τους οποίους δεν είναι καν αγρότες αλλά έχουν κληρονομήσει τις μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις από τους γονείς τους και τις διατηρούν για κυρίως συναισθηματικούς λόγους ή για χόμπι.

Οι κύριες δράσεις, συνεπώς, που θα πρέπει να συζητηθούν κατά την διάρκεια του κοινωνικού διαλόγου όσον αφορά σε αυτή την συγκεκριμένη στρατηγική είναι οι εξής:

- 3.1. Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας των Τεχνοοικονομικά Βιώσιμων Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων**
- 3.2. Ενθάρρυνση της Κινητικότητας της Γεωργικής Γης**
- 3.3. Πρόωρη συνταξιοδότηση των Ηλικιωμένων Αγροτών και Μεταβίβαση της Ιδιοκτησίας του σε Νέους Αγρότες**
- 3.4. Παροχή Κινήτρων στις Επενδύσεις Εκσυγχρονισμού των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων**
- 3.5. Ενίσχυση και Εκσυγχρονισμός του Συστήματος Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης**

3. ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Το Ευρωπαϊκό μοντέλο της γεωργίας βασίζεται στην ανταγωνιστική, πολυλειτουργική, και βιώσιμη γεωργία. Η έννοια της πολυλειτουργικότητας αναγνωρίζει το γεγονός πως η γεωργία παίζει πολλούς και διάφορους ρόλους γιατί πέρα από την παραγωγή γεωργικών προϊόντων και τροφίμων, οι αγρότες εξασφαλίζουν την ποιότητα και την ασφάλεια των τροφίμων που παράγουν με ορθές γεωργικές πρακτικές, προστατεύουν το φυσικό περιβάλλον, φροντίζουν για την καλή εμφάνιση του φυσικού περιβάλλοντος, και συμβάλλουν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της υπαίθρου.

Η ικανότητα που έχει ο αγροδιατροφικός τομέας να συμβάλει στη βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο του οράματός μας για το μέλλον. Ο ρόλος της γεωργίας στην οικονομική ανάπτυξη της υπαίθρου συναρτάται με τον αριθμό βιώσιμων γεωργικών εκμεταλλεύσεων που κατορθώνουμε να διατηρήσουμε στην ύπαιθρο και με το ύψος του εισοδήματος που αυτές εξασφαλίζουν στα νοικοκυριά που τις διαχειρίζονται. Η βιομηχανία τροφίμων αποτελεί μία πολύτιμη πηγή απασχόλησης σε όλη την Ελλάδα και είναι ιδιαίτερα σημαντική στις περιοχές της υπαίθρου καθώς, σε πολλές από αυτές, αποτελεί και την μοναδική πηγή εξωγεωργικής απασχόλησης. Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί ένα άλλο πολύτιμο στοιχείο πλούτου για τις περιοχές της υπαίθρου καθώς αυτό συμβάλει στην ανάπτυξη του τουρισμού, του αγροτουρισμού, και άλλων εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Το Υπουργείο Γεωργίας θεωρεί ότι τα ακόλουθα βασικά θέματα θα πρέπει να απασχολήσουν τους κοινωνικούς εταίρους στον κοινωνικό διάλογο για την συμβολή του αγροδιατροφικού τομέα στη βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου:

- ✓ Η εισοδηματική βιωσιμότητα των αγροτικών νοικοκυριών θα πρέπει να αξιολογηθεί στη βάση του συνολικού (γεωργικού και εξωγεωργικού) εισοδήματος μάλλον παρά στη βάση μόνο του γεωργικού εισοδήματος.
- ✓ Θα πρέπει να σκεφτούμε καινοτόμους τρόπους ενίσχυσης του αγροτικού εισοδήματος με ταυτόχρονη απλοποίηση του συστήματος χορήγησης των εισοδηματικών ενισχύσεων.
- ✓ Αν και τα επίπεδα φτώχειας στην ύπαιθρο έχουν μειωθεί σημαντικά, χρειάζεται ακόμα μεγαλύτερη δράση με καλά στοχευμένα μέτρα πολιτικής.
- ✓ Χρειάζονται επίσης καλά στοχευμένα μέτρα αύξησης της απασχόλησης κατά περιοχές.
- ✓ Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί μία βασική προϋπόθεση για την μελλοντική ανάπτυξη του αγροδιατροφικού τομέα και την βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου.

Οι κύριες δράσεις που θα πρέπει να επεξεργαστούμε για την επίτευξη αυτού του στρατηγικού στόχου είναι οι εξής:

4.1. Αντιμετώπιση της Βιωσιμότητας των Αγροτικών Νοικοκυριών

4.2. Ανάπτυξη Νέων Καινοτόμων Τρόπων για τη Στήριξη των Γεωργικών Εισοδημάτων

4.3. Αντιμετώπιση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ύπαιθρο

4.4. Ενθάρρυνση Δημιουργίας Εξωγεωργικών Θέσεων Απασχόλησης στην Ύπαιθρο

4.5. Μέτρα Προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος

5. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις των τελευταίων ετών έχουν επηρεάσει όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας της εθνικής μας οικονομίας. Οι εξελίξεις στην τεχνολογία της Πληροφορικής και των Τηλεπικοινωνιών έχουν μεταμορφώσει το πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις του αγροδιατροφικού τομέα και δημιουργούν νέες προκλήσεις για τις επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου τροφίμων, για τις μεταποιητικές επιχειρήσεις, και ακόμα για τους ίδιους τους αγρότες.

Ταυτόχρονα, τα θεαματικά επιτεύγματα που έχουν σημειωθεί τα τελευταία χρόνια στην Βιοτεχνολογία και την παραγωγή γενετικά μεταλλαγμένων εισροών γεωργικής παραγωγής και αγροτικών προϊόντων και τροφίμων, έχουν φέρει στο επίκεντρο της δημόσιας συζήτησης για το μέλλον του αγροδιατροφικού τομέα το μεγάλο θέμα της Βιοτεχνολογίας και των γενετικά μεταλλαγμένων οργανισμών.

Αναπόφευκτα, συνεπώς, στον κοινωνικό διάλογο για την χάραξη μιάς Εθνικής Στρατηγικής για την Ανάπτυξη της Ελληνικής Γεωργίας και της Ύπαιθρου δεν μπορούμε να αποφύγουμε την συζήτηση για τις:

5.1. Προκλήσεις που Δημιουργεί η Ανάπτυξη της Βιοτεχνολογίας, και

5.2. Προκλήσεις που Δημιουργεί για τον Αγροδιατροφικό Τομέα η Εξέλιξη της Τεχνολογίας Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών.